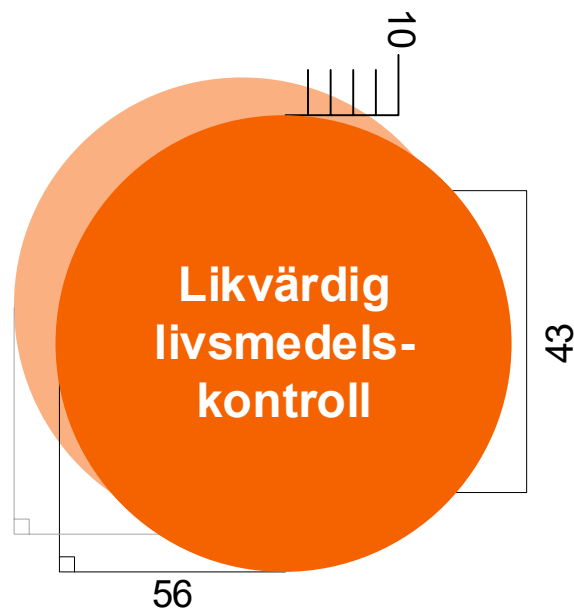

Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen

Delrapport 2

Denna titel kan laddas ner från: [Livsmedelsverkets sida för att beställa eller ladda ner material](#).

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2020.

Författare:

Joakim Grausne

Rekommenderad citering:

Livsmedelsverket. Grausne, J. 2020. L 2020 nr 07: Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen. Livsmedelsverkets rapportserie. Uppsala.

L 2020 nr 07

ISSN 1104-7089

Version: 2020-05-19

Omslag: Livsmedelsverket

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Utgångspunkter	7
Lagstiftningens perspektiv på likvärdighet	8
Företagens perspektiv på likvärdighet	9
Avgränsningar	10
Definitioner	10
Datamaterial	11
Myndighetsrapporteringen	11
Enkätundersökning – Kompetenskartläggning i kontrollen	11
Enkätundersökning – Livsmedelsföretagares förtroende för livsmedelskontrollen	12
Övriga källor	12
Resultat	13
Lagstiftarens perspektiv	13
Livsmedelsföretagarens perspektiv	13
Liknande kontrollavgifter	14
Beslutad kontroll genomförs	21
Hög och jämn kompetens hos kontrollpersonalen	29
Liknande upplägg vid kontroll av liknande anläggningar	41
Liknande bedömning görs	45
Liknande brister hanteras på samma sätt	47
Diskussion	50
Referenser	52

Sammanfattning

År 2017 fick Livsmedelsverket i uppdrag att planera och genomföra en utvärdering av effekterna av myndighetens arbete med att utveckla livsmedelskontrollen för att göra den mer likvärdig över hela landet.¹ I uppdraget ingick att presentera en plan för utvärderingen, samt att därefter redovisa resultatet i maj 2018 och 2020. En plan² presenterades år 2017 och en första rapport³ med resultatet färdigställdes år 2018. Därmed blir detta den andra redovisningen av utvärderingens resultat.

Likvärdigheten i livsmedelskontrollen, och kanske framförallt bristen på likvärdighet, har diskuterats i många år. Vad den bristande likvärdigheten består av har dock inte alltid tydliggjorts. Att hänvisa till bristande likvärdighet har i vissa fall snarare förefallit vara ett uttryck för ett allmänt missnöje med hur livsmedelskontrollen i Sverige fungerar. I denna och tidigare rapporter, inom ramen för regeringsuppdraget, har det därför fokuserats särskilt på att definiera likvärdighetsbegreppet. Definitionen grundar sig på två perspektiv på likvärdighet, nämligen lagstiftningens och livsmedelsföretagens perspektiv. Lagstiftningens perspektiv tar sin utgångspunkt i lagstiftningens definition av likvärdighet vilket innebär en livsmedelskontroll där alla kontrollmyndigheter, i ungefär samma utsträckning, finner avvikelser från lagstiftningen och säkerställer att dessa åtgärdas och inte upprepas. Livsmedelsföretagens perspektiv tar sin utgångspunkt i företagets upplevelser av livsmedelskontrollen. Likvärdigheten definieras utifrån detta perspektiv som livsmedelsföretagarnas upplevelse av ett liknande arbetssätt och liknande bedömningar.

Med de uppgifter vi har idag, går det inte dra några slutsatser om lagstiftningens perspektiv på likvärdighet. Vi kan således inte uttala oss om huruvida den kontroll som landets kontrollmyndigheter utför har samma effekt.

Livsmedelsföretagarnas perspektiv på likvärdigheten finns det dock bättre förutsättningar att belysa. När vi ställer frågan direkt till livsmedelsföretagarna kan vi se att företagen är påtagligt splittrade i sin syn på likvärdigheten i kontrollen. Det är varken en samstämmigt negativ eller positiv bild som framträder, utan det finns företag som upplever att kontrollen inte är likvärdig och det finns de som upplever att den är det. Det finns därutöver en inte försumbar andel företag som inte förefaller ha någon stark åsikt i frågan. Dessa resultat är viktiga att beakta när den bristande likvärdigheten diskuteras. Det finns förvisso brister i livsmedelskontrollens likvärdighet, vilket vi även ser när vi studerar faktiska skillnader i hur kontrollen genomförs, men upplevelsen av att dessa brister finns eller att de är betydande, delas inte ens av en majoritet av företagen.

När vi har tittat på de områden som vi antar har betydelse för hur livsmedelskontrollen upplevs kan vi se att det föreligger verkliga skillnader i hur kontrollen arbetar, hanterar och bedömer olika situationer. När vi studerar utvecklingen över tid kan vi inte se att utvecklingen går mot ökad grad av likvärdighet. Men det förefaller dock inte heller som att vi fått större brister i likvärdigheten de senaste åren.

---

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Livsmedelsverket inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, N2016/08014/SUN, Näringsdepartementet, 2016, sida 3

² Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – En plan för utvärdering av Livsmedelsverkets insatser för en mer likvärdig livsmedelskontroll, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2017

³ Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – delrapportering av utvärderingen, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2018

Vi har kunnat se att det finns skillnader i hur mycket liknande företag får betala i årlig kontrollavgift, vilket i sin tur går att härleda till skillnader i kontrollmyndigheternas bedömning av risker i företagets verksamhet och vilken timtaxa respektive kontrollmyndighet har fastställt. Vissa av skillnaderna i riskklassningen kan vara motiverade mot bakgrund av faktiska skillnader mellan företagen, men inte alla.

I utvärderingen har vi också kunnat visa att vissa företag inte blir kontrollerade i tillräcklig utsträckning. Att betala för kontroll utan att kontrolleras kommer av företaget oundvikligen upplevas som ett tecken på bristande likvärdighet. Utvärderingen har visat att det är vanligare att små kontrollmyndigheter utför för lite kontroll, än stora kontrollmyndigheter.

Resultaten visar också att det finns skillnader i kompetens mellan stora och små kontrollmyndigheter. Skillnader som är problematiska. En högre andel av livsmedelsinspektörer vid små kontrollmyndigheter har kortare yrkeserfarenhet och de bedömer i flera fall sin förmåga som lägre än sina kollegor vid stora kontrollmyndigheter. De små kontrollmyndigheterna utmärker sig också genom att inspektörer vid små kontrollmyndigheter i lägre grad har personliga kompetensutvecklingsplaner. Många inspektörer vid dessa myndigheter arbetar dessutom en så liten del av sin tjänst med kontroll att det förmodligen är svårt att upprätthålla kompetensen.

Utvärderingen har även visat att det finns betydande skillnader i kontrollmyndigheternas arbetsätt, framförallt avseende hur de hanterar avvikelser.

I utvärderingen har det inte gått att se några effekter av Livsmedelsverkets insatser för att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollens. Detta är inte överraskande då de insatser som kan tänkas ha mer betydande effekt på likvärdigheten fortfarande återstår att genomföra. Till dessa räknas bland annat införandet av en ny riskklassningsmodell, införandet av efterhandsdebitering och insatserna inom ramen för arbetet med utvecklingsprogrammet God kontrollsed. Förutom dessa större insatser vilar Livsmedelsverket arbete med att öka likvärdigheten på två ben, nämligen uppföljning och agerande mot kontrollmyndigheter som inte fullgör sitt kontrolluppdrag samt vägledning till kontrollmyndigheterna. Vi har i denna utvärdering kunnat se att åtminstone ett av dessa ben, uppföljningsarbetet, förmodligen har mycket begränsad effekt och att det inom detta område finns möjligheter för Livsmedelsverket att agera kraftfullare.

I kommande rapporter inom ramen för detta regeringsuppdrag kommer vi att fortsätta att studera utvecklingen av likvärdigheten i kontrollen och effekterna av de insatser Livsmedelsverket genomför.

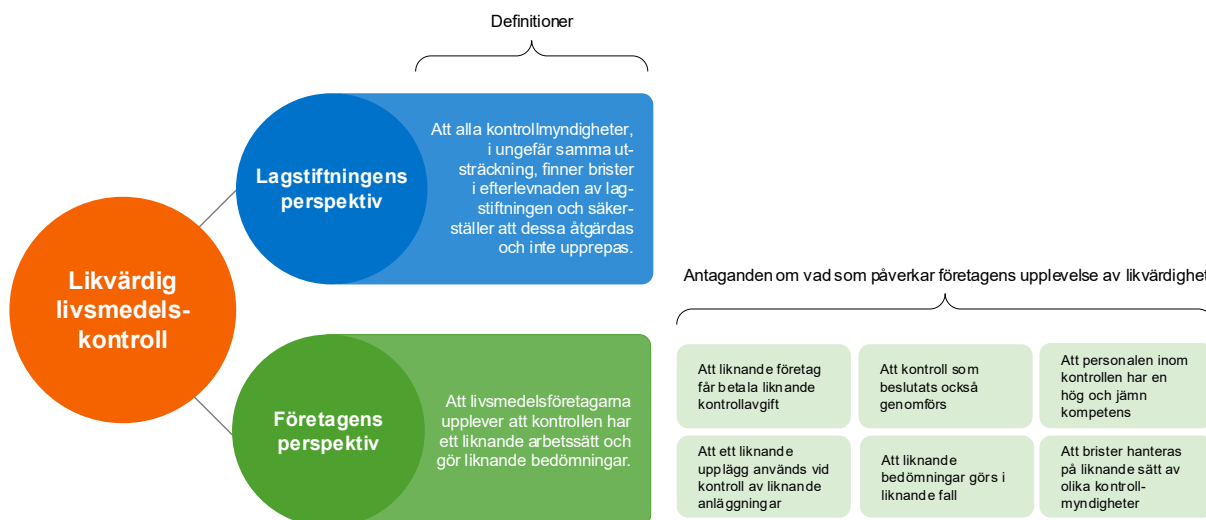
Inledning

I Livsmedelsverkets regleringsbrev för år 2017 fick Livsmedelsverket i uppdrag att ”redovisa hur verket under perioden 2017–2019 planerar att utvärdera effekterna av myndighetens genomförda, pågående och planerade arbete med att utveckla livsmedelskontrollen och göra den mer likvärdig över hela landet”.⁴ Uppdraget föranledde ett arbete med att definiera likvärdighetsbegreppet och planera upplägget av utvärderingen. Resultatet av detta arbete redovisades i rapporten *Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – En plan för utvärdering av Livsmedelsverkets insatser för en mer likvärdig livsmedelskontroll*.⁵

I uppdraget angavs dessutom att resultatet av utvärderingen skulle redovisas i maj 2018 och 2020. En första rapport⁶ med resultatet färdigställdes år 2018 och därmed blir detta den andra redovisningen av utvärderingens resultat.

Utgångspunkter

Denna rapport utgår från de definitioner och antaganden som gjordes i rapporten *Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – En plan för utvärdering av Livsmedelsverkets insatser för en mer likvärdig livsmedelskontroll*. Där definieras en likvärdig livsmedelskontroll med utgångspunkt från två perspektiv, nämligen lagstiftningens och livsmedelsföretagens perspektiv.

Figur 1. Definitioner och antaganden om en likvärdig livsmedelskontroll

⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Livsmedelsverket inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, N2016/08014/SUN, Näringsdepartementet, 2016, sida 3

⁵ *Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – En plan för utvärdering av Livsmedelsverkets insatser för en mer likvärdig livsmedelskontroll*, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2017,

⁶ *Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – delrapportering av utvärderingen*, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2018

Lagstiftningens perspektiv på likvärdighet

Lagstiftningens perspektiv tog sin utgångspunkt i lagstiftningens definition av likvärdighet. I den då gällande kontrollförordningen definierades likvärdighet som ”olika systems eller åtgärders förmåga att uppnå samma mål” och likvärdig som ”olika system eller åtgärder som kan uppnå samma mål”.⁷

En likvärdig livsmedelskontroll bedömdes således, med utgångspunkt från denna definition, vara en kontroll som når samma mål. Ur en svensk kontext, där det finns ett flertal olika kontrollmyndigheter, tolkades likvärdighet som olika kontrollmyndigheters förmåga att uppnå samma mål. Det har således i detta sammanhang ingen betydelse hur kontrollen genomförs, så länge som samma mål nås. Även det motsatta gäller – om kontrollmyndigheterna inte uppnår samma mål i ungefär samma utsträckning så är den per definition inte likvärdig.

I den nu gällande kontrollförordningen återfinns inte samma definition av likvärdighet.⁸ Men i annan livsmedelslagstiftning förekommer fortfarande definitioner av begreppet likvärdighet, som ligger i linje med skrivningen i tidigare kontrollförordning.⁹

Men vilka mål var det då som skulle uppfyllas? Även om det inte fanns ett tydligt angivet mål för livsmedelskontrollen i lagstiftningen framgick det ändå redan i titeln på då gällande kontrollförordning att syftet med den offentliga kontrollen var att ”säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen”. Om syftet var att kontrollera efterlevnaden av livsmedelslagstiftningen gjordes antagandet att målet med den offentliga livsmedelskontrollen var att finna eventuella avvikelser¹⁰ från lagstiftningen och säkerställa att dessa åtgärdas.

Dessa utgångspunkter finns det ingen anledning att frånga, även om lagstiftningen har förändrats. Den nya kontrollförordningen introducerar dock vissa nya begrepp och förtydliganden som bör beaktas. När det gäller livsmedelskontrollens mål så anges att kontrollmyndigheterna bör ”vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att de berörda aktörerna åtgärdar bristerna och ser till att överträdelsen inte upprepas”.¹¹ Det ska således inte enbart säkerställas att bristerna (avvikelse) åtgärdas utan även att de inte upprepas.

Att kontrollen syftar till att motverka upprepning av avvikelser är inget nytt men förtydligas i den nya kontrollförordningen och föranleder även ett förtydligande i den definition vi använder oss av i denna rapport.

En likvärdig livsmedelskontroll innebär att alla kontrollmyndigheter, i ungefär samma utsträckning, finner avvikelser från lagstiftningen och säkerställer att dessa åtgärdas och inte upprepas.

---

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, EGT, 2004, artikel 2.14

⁸ Förordning (EU) 2017/625 Om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel, EUT, 2017

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, EGT, 2004, Artikel 2.1e

¹⁰ Med avvikelse menas bristande efterlevnad av lagstiftningen, det vill säga en eller flera objektiva iakttagelser som ligger till grund för myndighetens bedömning att en viss regel i livsmedelslagstiftningen inte följs.

¹¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2017/625

Företagens perspektiv på likvärdighet

I utvärderingsplanen från 2017 utvidgades likvärdighetsbegreppet, så att det även inkorporerade livsmedelsföretagens perspektiv. I de sammanhang livsmedelskontrollens bristande likvärdighet lyftes fram (till exempel i media) var företagsperspektivet det dominerande.

Utifrån livsmedelsföretagens perspektiv definierades likvärdighet som livsmedelsföretagarnas upplevelse av ett liknande arbetssätt och en liknande bedömning.

En likvärdig livsmedelskontroll innebär att livsmedelsföretagarna upplever att kontrollen har ett liknande arbetssätt och gör liknande bedömningar.

I syfte att göra det möjligt att mäta likvärdigheten och effekterna av Livsmedelsverkets arbete, preciserades definitionen i ett antal antaganden om vad som påverkar företagarnas upplevelse av kontrollens likvärdighet.

I den nya kontrollförordningen, såväl som i den tidigare, anges att kontrollen ska vara enhetlig. Till exempel står det att det ”är viktigt att de behöriga myndigheterna [...] säkerställer och verifierar att den offentliga kontroll som de utför är verkningsfull och enhetlig”.¹² Begreppet används också allt mer i Livsmedelsverkets kommunikation med kontrollmyndigheterna. I Livsmedelsverkets utbildning till personal i livsmedelskontrollen gällande kontrollprocessen, definieras exempelvis likvärdighet med att ”Arbetssättet ska vara enhetligt och ge ett likvärdigt resultat”. I den definition av likvärdighet som vi utgår ifrån i denna rapport, anges att den bland annat bygger på upplevelsen av ett ”liknande arbetssätt”, istället för enhetligt arbetssätt. I praktiken är det dock samma sak. Det är viktigt framhålla att även om vi gör en åtskillnad på lagstiftningen och företagens perspektiv i denna utvärdering så ryms båda perspektiven i lagstiftningen såtillvida att även lagstiftningen framhäver vikten av att kontrollen utförs på liknande sätt: ”De behöriga myndigheterna ska utföra offentlig kontroll på samma sätt, med beaktande av behovet av att anpassa kontrollen till den specifika situationen [...]”¹³

Likvärdigheten ur livsmedelsföretagarens perspektiv har både en subjektiv och en objektiv dimension. Livsmedelsföretagarens *upplevelse* av kontrollens likvärdighet är i hög grad subjektiv. Den grundar sig på företagarens upplevelser och jämförelser, exempelvis i kontakter med andra livsmedelsföretagare. Den objektiva dimensionen av likvärdigheten, ur livsmedelsföretagarens perspektiv, utgörs av kontrollens faktiska genomförande och skillnader som eventuellt finns i hur olika kontrollmyndigheter utför sitt kontrolluppdrag. Det är inte självklart att den subjektiva och den objektiva bilden är samstämmig. Livsmedelsföretagarna kan ha en bild av skillnader i kontrollen som i verkligheten inte finns där. På samma sätt kan det finnas skillnader i hur kontrollen utförs som livsmedelsföretagaren inte är har möjlighet att överblicka. I företagsperspektivet på likvärdighet har vi försökt knyta samman de subjektiva och objektiva dimensionerna i ett antal antaganden om vissa objektiva förhållanden i kontrollen som antas påverka företagarnas upplevelse av kontrollens likvärdighet.

---

¹² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625

¹³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625, Artikel 9.6

Avgränsningar

Då detta är en delrapport ingår inte det slutgiltiga resultatet av utvärderingen. Fokus i denna delrapport är att ge en nulägesbild av likvärdigheten i livsmedelskontrollen samt hur den har utvecklats över tid. Dessa resultat kommer att relateras till insatser som Livsmedelsverket har genomfört och som är tänkta att ha en effekt på likvärdigheten i kontrollen. I rapporten kommer inte alla Livsmedelsverkets insatser att belysas. Eventuella effekter av insatser som Livsmedelsverket genomför bör dock framkomma när vi studerar likvärdigheten.

I vissa fall har det sedan tidigare konstaterats att en mätning inte är möjlig. I dessa fall upprepas det i texten.

Definitioner

Planerad kontroll är rutinmässig kontroll som är planerad utifrån anläggningens tilldelade kontrolltid. Inom ramen för den planerade kontrollen ska kontrollmyndigheten kontrollera den lagstiftning som är aktuella för respektive anläggning.

Uppföljande kontroll är kontroll som utförs för att följa upp avvikelser och bristande efterlevnad som konstaterats vid en tidigare kontroll.

Händelsestyrd kontroll är kontroll som utförs på grund av yttre omständigheter, till exempel klagomål.

Små kontrollmyndigheter är kontrollmyndigheter med mindre än tre årsarbetskrafter som arbetar med livsmedelskontroll (inklusive kontroll av dricksvattenanläggningar). Statskontoret har tidigare föreslagit att regeringen formulerar ett mål som innebär att kontrollmyndigheterna bör ha minst tre årsarbetare inom livsmedelskontrollen för att de ska bli mindre sårbar och för att verksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivare sätt.¹⁴

Stora kontrollmyndigheter är kontrollmyndigheter med tre årsarbetskrafter eller mer som arbetar med livsmedelskontroll (inklusive kontroll av dricksvattenanläggningar).

Rapporteringspunkter är de delar av livsmedelslagstiftningen som kontrollerats vid en kontroll och som inrapporterats till Livsmedelsverket. En rapporteringspunkt är således en avgränsad del av lagstiftningen som livsmedelsinspektören valt att kontrollera. Livsmedelsverket började kräva in uppgifter om kontrollerade rapporteringspunkter från år 2018 vilket innebär att jämförelser längre tillbaka i tiden inte är möjliga avseende dessa. Rapporteringspunkterna är indelade i lagstiftningsområden.

Lagstiftningsområden är en gruppering av rapporteringspunkter.

---

¹⁴ Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan, Rapport 2017:9, Statskontoret, 2017, sida 55

Datamaterial

Myndighetsrapporteringen

Den viktigaste källan till information i denna utvärdering är den så kallade myndighetsrapporteringen. Årligen rapporterar kontrollmyndigheterna in uppgifter om föregående års kontroll till Livsmedelsverket. Merparten av uppgifterna hämtas direkt från kontrollmyndigheternas egna verksamhetssystem.

Anläggningar som har upphört under perioden januari–mars eller nyregistrerats under perioden november – december har ibland rensats bort från datamaterialet för respektive år för att ge en mer rättvisande bild av hur kontrollen fungerar. Anläggningar som upphört januari-mars fanns med i kontrollmyndigheternas register men har förmodligen upphört före det att planerad kontroll hunnit utföras vid anläggningen. Om verksamheten registrerats sent på året, november–december, har det förmodligen inte varit möjligt för myndigheten att utföra kontroll. När rensad data använts i analysen anges det.

I myndighetsrapporteringen finns inga företagsuppgifter om de livsmedelsanläggningar som kontrolleras. Det är således svårt att identifiera ett specifikt företag eller en specifik anläggning. För att möjliggöra jämförelser mellan likartade anläggningar har myndighetsrapporteringens uppgifter kompletterats till denna utvärdering med uppgifter om vilka anläggningar som tillhör en rikstäckande restaurangkedja.

Enkätundersökning – Kompetenskartläggning i kontrollen

Enkäten skickades ut i början av januari 2020 till 929 anställda inom den kommunala kontrollen och Livsmedelsverkets egen kontrollverksamhet. Sammanlagt svarade 660 personer på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 71 procent.

Av de svarande arbetade 635 personer inom den kommunala livsmedelskontrollen. I följande rapport kommer vi att fokusera på dessa. För det fullständiga resultatet av undersökningen se rapporten *Kompetens i kontrollen - Inventering av kontrollpersonalens behov av stöd, vägledning och utbildningsinsatser*.¹⁵

Den kommunala kontrollpersonalen som besvarade enkäten representerar 225 kontrollmyndigheter. Svarsfrekvensen för olika kontrollmyndigheter, grupperade utifrån deras storlek, är förhållandevis lika. De största kontrollmyndigheterna (med sju eller flera livsmedelsinspektörer) har en något högre svarsfrekvens än mindre kontrollmyndigheter, vilket gör att dessa livsmedelsinspektörer blir något överrepresenterade. Skillnaden är dock marginell och bör inte påverka resultatet nämnvärt.

Självskattning som metod för att bedöma personers kompetens dras med en del brister, där den så kallade Dunning–Kruger-effekten förmodligen är den mest kända. I flera studier visade David Dunning¹⁶ och Justin Kruger¹⁷ att personer med låg kompetens även brister i förmågan att inse detta

---

¹⁵ *Kompetens i kontrollen - Inventering av kontrollpersonalens behov av stöd, vägledning och utbildningsinsatser*, Dnr 2020/01562, Livsmedelsverket, 2020

¹⁶ "Why people fail to recognize their own incompetence", Dunning David, *Current Directions in Psychological Science* 12 (3): ss. 83–87

¹⁷ "Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments", Kruger Justin, *Journal of Personality and Social Psychology* 77 (6): ss. 1121–34

medan de med hög kompetens ofta har en för hög tilltro till andra människors kompetens, vilket innebär att de värderar sin egen kompetens lägre. Självskattning är trots detta ofta den enda praktiskt möjliga källan till kunskap om grupperns kompetens. Det är dock viktigt att vara medveten om de problem som finns med metodvalet.

Enkätundersökning – Livsmedelsföretagares förtroende för livsmedelskontrollen

På uppdrag av Livsmedelsverket genomförde Kantar Sifo år 2018 en kvantitativ undersökning om förtroendet för Livsmedelsverket och livsmedelskontrollen bland livsmedelsföretag. Sammanlagt genomfördes 1 462 telefonintervjuer med företagare inom olika typer av livsmedelsföretag. I undersökningen ställdes bland annat ett antal frågor om hur företagarna upplevde likvärdigheten i kontrollen. Svaren på dessa frågor redovisas i denna rapport.

För en fullständig redovisning av undersökningen och resultatet läs rapporten *Livsmedelsverkets förtroendemätning bland livsmedelsföretag 2018*.¹⁸

Övriga källor

Vissa uppgifter i undersökningen är hämtade från Livsmedelsverkets diarium. Dessutom har verksamhetsstatistik, som exempelvis deltagarföretagningar från utbildningar, använts för att få en bild av de insatser som Livsmedelsverket genomfört.

---

¹⁸ *Livsmedelsverkets förtroendemätning bland livsmedelsföretag 2018 – Sammanfattade resultat*, Livsmedelsverket, 2019

Resultat

Redovisningen är uppdelad med utgångspunkt från de två perspektiv och de antaganden inom dessa perspektiv som presenterats tidigare.

Lagstiftarens perspektiv

Att alla kontrollmyndigheter, i ungefär samma utsträckning, finner brister i efterlevnaden av lagstiftningen och säkerställer att dessa åtgärdas och inte upprepas.

Lagstiftarens perspektiv utgår från en definition av likvärdighet som innebär att samma mål uppnås i ungefär samma utsträckning. Lagstiftningens perspektiv på likvärdighet handlar således om eventuella skillnader i kontrollens effekt snarare än skillnader i kontrollens utförande.

Precis som det redan konstaterades i utvärderingsplanen¹⁹ från 2017 är det, i denna utvärdering, av praktiska och resursmässiga skäl inte möjligt att direkt mäta skillnader i kontrollmyndigheternas förmåga att finna brister i efterlevnaden av lagstiftningen. Det är inte heller möjligt att i dagsläget se i vilken grad brister åtgärdas.

Slutsats

I dagsläget finns inte underlag för att dra några slutsatser inom detta område.

Livsmedelsföretagarens perspektiv

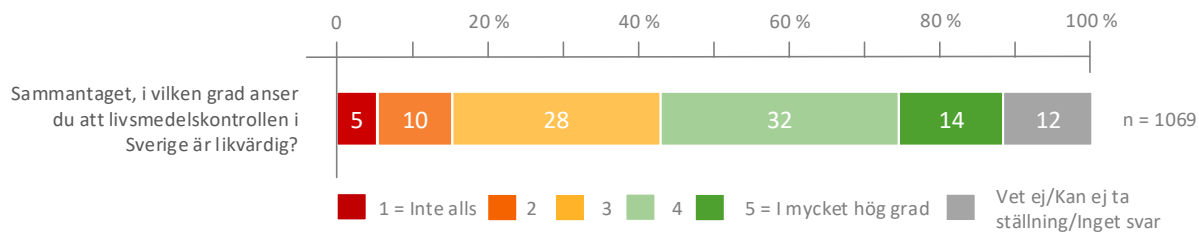
En likvärdig livsmedelskontroll innebär att livsmedelsföretagarna upplever att kontrollen har ett liknande arbetssätt och gör liknande bedömningar.

Utifrån livsmedelsföretagarens perspektiv utgörs likvärdigheten av livsmedelsföretagarnas upplevelse av ett enhetligt arbetssätt och enhetliga bedömningar. Detta kan i sin tur brytas ner i ett antal beståndsdelar. Beståndsdelar som går att mäta objektivt och som antas belysa företagets upplevelse av kontrollens likvärdighet. Men innan vi studerar dessa beståndsdelar ska vi titta lite närmare på om livsmedelsföretagarna upplever att livsmedelskontrollen är likvärdig eller inte.

I en telefonintervjuundersökning år 2018 ställdes en fråga till livsmedelsföretagare om i vilken grad de upplever att livsmedelskontrollen i Sverige är likvärdig.

---

¹⁹ Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – En plan för utvärdering av Livsmedelsverkets insatser för en mer likvärdig livsmedelskontroll, Livsmedelsverket, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2017, sida 14

Figur 2. Livsmedelsföretagarnas upplevelse av livsmedelskontrollens likvärdighet. Sammanvägt svar för livsmedelstillverkare, storhushåll och livsmedelsbutiker.

Totalt ansåg 45 procent av livsmedelsföretagarna att livsmedelskontrollen var likvärdig i hög grad.²⁰ En mindre andel, 15 procent, ansåg att den inte var det alls eller att den var det i låg grad.²¹ Nästan en tredjedel av företagen uppgav mittenalternativet vilket i detta sammanhang bör tolkas som att de åtminstone till viss del tar avstånd från påståendet att livsmedelskontrollen är likvärdig. En relativt stor andel av livsmedelsföretagarna bedömde att de inte kunde svara på frågan. Det finns skillnader mellan olika typer av livsmedelsföretag. Livsmedelstillverkare upplever livsmedelskontroll som något mindre likvärdig än övriga företag. Livsmedelstillverkarna är unika såtillvida att en stor andel av dessa anläggningar kontrolleras av Livsmedelsverket. Livsmedelsverket har kontrollansvar för nästan 30 procent av landets drygt 4 700 tillverkningsanläggningar.²² Även små livsmedelsbutiker upplever livsmedelskontrollen som något mindre likvärdig, särskilt i jämförelse med stora livsmedelsbutiker som är de som har positivast bild av likvärdigheten.

Slutsats

När livsmedelsföretagen själva får återge sin upplevelse av likvärdigheten i kontrollen är det en relativt stor grupp som anser att den är likvärdig. Även om det är en majoritet som i någon mån tar avstånd från att livsmedelskontrollen är likvärdig är det inte alls en upplevelse som delas av alla. Det är en påtagligt splittrad bild som framträder. Då företagens perspektiv på likvärdighet till viss del är en subjektiv, upplevd, företeelse, är detta en viktig iakttagelse.

När vi nu ska studera likvärdigheten ur olika perspektiv är det viktigt att ha i åtanke att bristande likvärdighet inte är en universell upplevelse bland livsmedelsföretagare och att det både finns företagare som upplever att kontrollen är likvärdig och sådana som inte har någon stark åsikt i frågan.

²⁰ Summan av svarsalternativen "4" och "5 = I mycket hög grad".

²¹ Summan av svarsalternativen "1 = Inte alls" och "2".

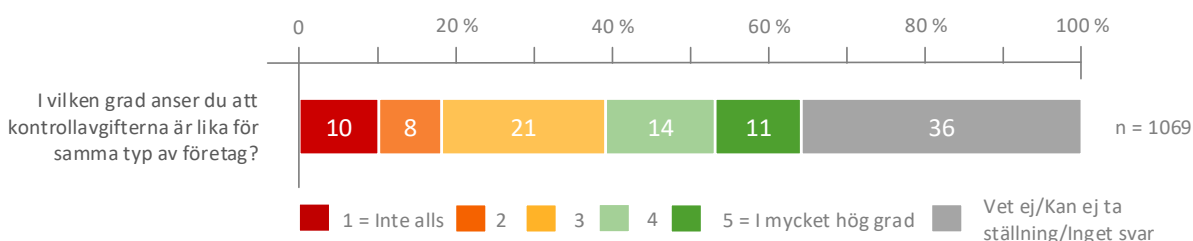
²² Utifrån uppgift om anläggningstyp i myndighetsrapporteringen år 2019. Alla anläggningar, ingen rensning.

Liknande kontrollavgifter

Att liknande företag får betala liknande kontrollavgift antas ha betydelse för upplevelsen av likvärdighet.

Skillnader i den kontrollavgift som företagen är skyldiga att betala har i olika sammanhang lyfts fram som ett problem ur ett likvärdighetsperspektiv.²³ Avgiften har en direkt påverkan på företagets lönsamhet och skillnader kan således upplevas snedvrinda konkurrensen mellan företag.

I den tidigare nämnda telefonundersökningen från år 2018 ställdes en fråga om livsmedelsföretagarna anser att kontrollavgifterna är lika för samma typ av företag. En mycket stor andel av företagarna upplevde inte att de kunde svara på denna fråga. De som angav ett svar angav i högre grad något av de negativa svarsalternativen (1-3) men fördelningen är förhållandevis jämt mellan de två mest positiva (4-5) och de två mest negativa svarsalternativen (1-2).

Figur 3. Livsmedelsföretagarnas upplevelse av kontrollavgifterna i livsmedelskontrollen. Sammanvägt svar för livsmedelstillverkare, storhushåll och livsmedelsbutiker.

Även avseende denna fråga finns det skillnader mellan olika typer av företag. Små och medelstora livsmedelstillverkare samt små livsmedelsbutiker upplever i lägre grad än andra grupper att kontrollavgifterna är lika.

Kontrollavgiften bestäms i dagsläget dels av vilken timtaxa som den aktuella kontrollmyndigheten beslutat, dels av riskklassningen som respektive livsmedelsanläggning fått och därmed hur mycket kontroll som det bedöms lämpligt att utföra på anläggningen.²⁴ Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram ett underlag för hur timtaxan kan beräknas.²⁵ För riskklassningen finns en vägledning framtagen av Livsmedelsverket.²⁶

Kontrollavgifterna beräknas således utifrån både anläggningens riskklassning och kontrollmyndighetens timtaxa. Livsmedelsverket påverkar endast den ena av dessa parametrar, nämligen riskklassningen. Genom vägledning kan Livsmedelsverket påverka hur riskklassning av anläggningar görs och styra mot en enhetligare klassning av liknande anläggningar. Kontrollmyndigheternas timtaxa påverkar Livsmedelsverket däremot inte, utan denna ska avspegla de kostnader som respektive kontrollmyndighet har för livsmedelskontrollen. Mot bakgrund av detta kan

²³ Se exempelvis *Livsmedelskontroll – Tillämpning, klassning, avgifter och samverkan*, August Liljeqvist, Näringslivets Regelnämnd, 2016

²⁴ Riskklassningsmodellen ses för närvarande över och kan komma att se annorlunda ut. Det är exempelvis inte säkert att den framtida modellen resulterar i ett antal kontrolltimmar.

²⁵ *Underlag för att beräkna handlägningskostnad per timme för kommunala taxor avseende livsmedelskontroll*, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), 2015

²⁶ *Riskklassning av livsmedelsanläggningar*, Livsmedelsverket [2020-04-20]

det vara intressant att studera skillnader mellan kontrollmyndigheter gällande både riskklassning och timtaxa. Det är dock viktigt att ha i åtanke att för företagarnas upplevelse av likvärdighet har kontrollavgiften störst betydelse. Eventuella skillnader i riskklassningen och timtaxa har förmodligen mindre betydelse så länge liknande företag får betala liknande kontrollavgift.

Riskklassning

Tidigare analyser av hur kontrollmyndigheter klassificerar anläggningar har visat att det finns variationer. De analyserna har dock baserats på riskklassning av en fiktiv anläggning, som flera kontrollmyndigheter uppgav att de inte fick tillräckligt med information om för att kunna göra en korrekt riskklassning.^{27 28}

Som tidigare nämnts finns en vägledning för hur kontrollmyndigheterna kan riskklassificera sina livsmedelsanläggningar. Vägledningen är framtagen av Livsmedelsverket och nuvarande version beslutades år 2013. Nästan alla kontrollmyndigheter använder sig av Livsmedelsverkets senaste riskklassningsmodell. Endast fyra kontrollmyndigheter (2 procent av kontrollmyndigheterna) använder sig av andra modeller. Detta är ingen förändring jämfört med tidigare år. Ända sedan år 2015 har andelen kontrollmyndigheter som använt Livsmedelsverkets senaste riskklassningsmodell legat på 98 procent.

Men hur använder då kontrollmyndigheterna riskklassningsmodellen i verkligheten? Leder modellen till att liknande anläggningar får liknande riskklassning?

För att försöka besvara denna fråga har vi studerat riskklassningen av 128 restauranger i en av Sveriges rikstäckande restaurangkedjor. Restaurangkedjan har anläggningar i hela landet och konceptet är gemensamt för alla restauranger i kedjan. Det innebär exempelvis att menyn i stort sätt är densamma för kedjans alla restauranger och att processerna är i det närmaste identiska. Totalt är det 70 kontrollmyndigheter som har kontrollansvar för en eller flera restauranger i kedjan.

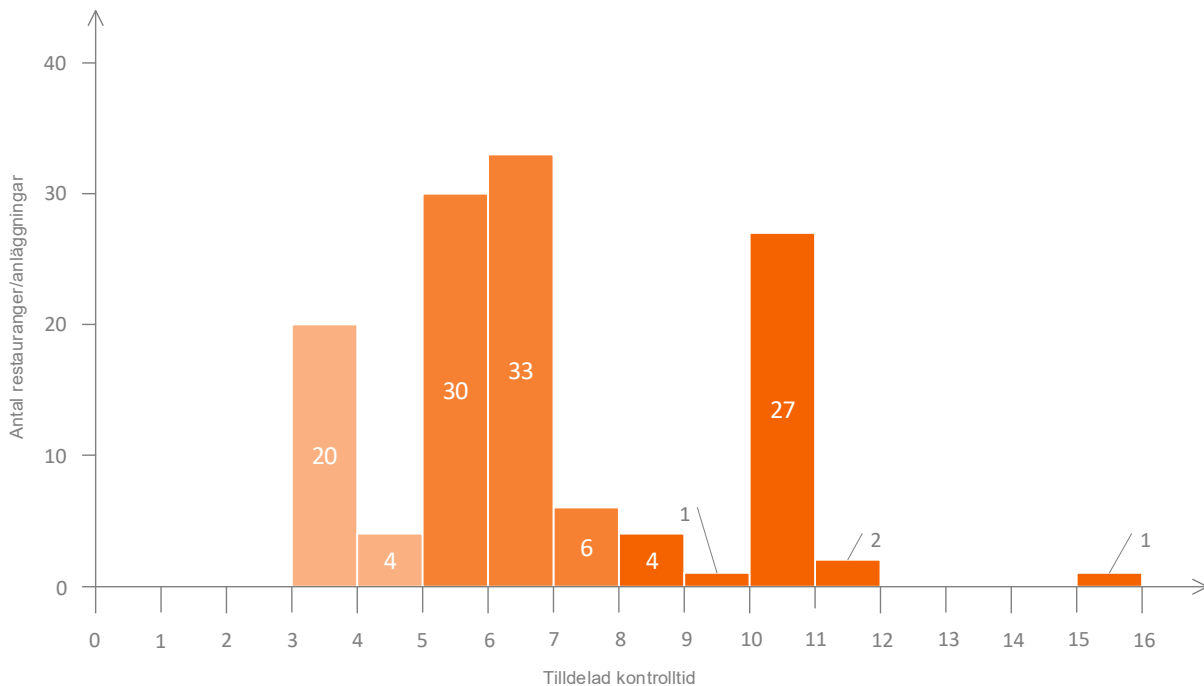
Hur många kontrolltimmar har kontrollmyndigheterna då beslutat att det är lämpligt att utföra kontroll vid dessa 128 restauranger?

---

²⁷ Livsmedelskontroll - avgifter och tillämpning, Andrea Femrell, Näringslivets Regelnämnd, 2013

²⁸ Livsmedelskontroll – Tillämpning, klassning, avgifter och samverkan, August Liljeqvist, Näringslivets Regelnämnd, 2016

Figur 4. Histogram över tilldelad kontrolltid per restaurang/anläggning i en rikstäckande restaurangkedja

Det finns en spridning mellan restaurangerna från 3 till 15 tilldelade kontrolltimmar. Det är en förhållandevis stor skillnad, då verksamheterna är så pass lika. Men även om anläggningarna i denna restaurangkedja är lika på många vis, finns det trots allt skillnader. Restaurangerna kan skilja sig åt i hur många kunder de har och de kan även skilja i hur väl de uppfyllt kraven i livsmedelslagstiftningen vid tidigare kontroller. Både verksamhetens storlek och kontrollmyndighetens erfarenhet från tidigare kontroller är faktorer som vägs in i Livsmedelsverket riskklassningsmodell. Är det då dessa skillnader mellan restaurangerna som förklarar skillnaden i kontrolltid?

Om vi tittar på restaurangens storlek sett till antal kunder så har kontrollmyndigheterna angett att merparten (93 procent) av restaurangerna i genomsnitt har mellan 250 – 2 500 kunder per dag. Endast elva restauranger har bedömts annorlunda i detta avseende. Av dessa elva restauranger har nio bedömts som mindre än de övriga och två saknar helt uppgift om storlek då de kontrollmyndigheterna använt sig av en annan riskklassningsmodell. Restaurangernas storlek förklarar inte skillnaderna i kontrolltid.

Kan det då vara kontrollmyndigheternas erfarenhet från tidigare kontroller vid restaurangerna som gör att kontrolltiden skiljer sig åt? Enligt Livsmedelsverkets riskklassningsmodell kan en anläggning tilldelas en av tre olika erfarenhetsklasser och baserat på dessa kan kontrolltiden antingen (A) halveras, (B) förbli oförändrad eller (C) öka med 50 procent. Av restaurangerna är det 43 procent som har fått en halvering av sin kontrolltid. Två restauranger (2 procent) har fått en ökning av sin kontrolltid då erfarenheten visat att det krävs mer kontroll vid den anläggningen. För 55 procent av restaurangerna förblev kontrolltiden oförändrad när kontrollmyndighetens erfarenhet av anläggningen vägdes in. Den erfarenhet som kontrollmyndigheterna har av anläggningarna bidrar i hög grad till de skillnader i kontrolltid som vi identifierat tidigare. Men erfarenheten kan inte ensamt förklara dem.

Vad finns det då för ytterligare förklaringar till att kontrolltiden skiljer sig åt mellan restaurangerna? Förklaringen går att finna i faktorer som egentligen inte borde skilja sig mellan restaurangerna.

En sådan faktor är bedömningen av risken med den typ av verksamhet som bedrivs. Då restaurangerna tillagar mat från rått kött ska de, enligt Livsmedelsverkets riskklassningsmodell, klassas som anläggningar med hög risk. När vi tittar på hur restaurangerna har klassats kan vi dock se att 33 av 126 restauranger har klassats som verksamheter med mellanrisk, det vill säga en lägre riskklassning. Detta inverkar på kontrolltiden som anläggningen tilldelas. Samtidigt har Livsmedelsverket angett att det under vissa förutsättningar kan vara motiverat att justera den kontrolltid som modellen resulterar i. Som exempel nämns verksamheter som tillagar prefabricerade hamburgare.²⁹ I dessa fall skall kontrollmyndigheten fortfarande klassificera anläggningen som högrisk men justera ner kontrolltiden. Att så har skett i vissa fall kan vi se. Sammanlagt är det 25 restauranger som fått sin kontrolltid justerad nedåt och alla dessa är klassificerade som högriskanläggningar. Av dessa är det 18 restauranger som fått sin kontrolltid nedjusterad med 4 timmar vilket motsvarar skillnaden mellan att vara en anläggning med hög respektive medel risk. Fortfarande återstår det dock restauranger som inte fått sin kontrolltid nedjusterad, trots att de blivit klassificerade som högriskanläggningar.

En annan faktor som egentligen inte borde skilja sig mellan restaurangerna, men som gör det, är bedömningen enligt den så kallade informationsmodulen. I denna modul av riskklassningsmodellen kan en anläggning ges ett tidstillägg för kontroll av märkning och annan information samt av spårbarhets- och återkallelserutiner. Även här borde restaurangerna få samma bedömning. Utifrån de uppgifter som finns tillgängliga är det inte möjligt att avgöra exakt vilket kontrolltidstillägg respektive restaurang fått. Vi kan dock se att 13 restauranger fått sin kontrolltid uppjusterad och att en majoritet av dessa fått den uppjusterad med en timme. Vi kan inte med säkerhet säga att denna uppjustering har gjorts utifrån bedömningen i informationsmodulen, men det förefaller troligt.

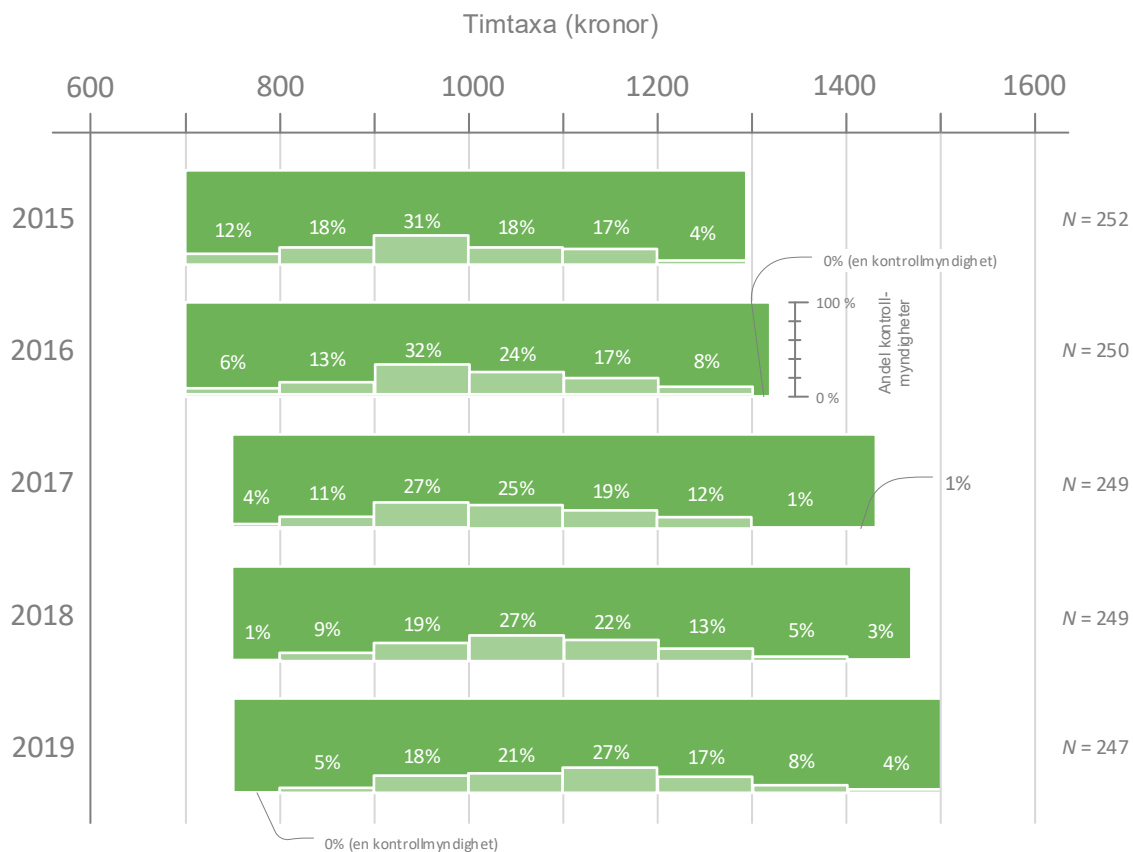
Timtaxa

Som tidigare nämnts fastställs livsmedelsföretagens kontrollavgift dels av riskklassningen och dels av den timtaxa som respektive kontrollmyndighet fastställt. Skillnader i timtaxan är en nyckelfaktor för att förstå de skillnader i kontrollavgift som många företag upplever.

Sveriges alla kommunala kontrollmyndigheter har (år 2019) timtaxor som varierar från 750 kronor till nästan 1500 kronor. Kontrollmyndigheten med högst timtaxa har således dubbelt så hög timtaxa som den med lägst.

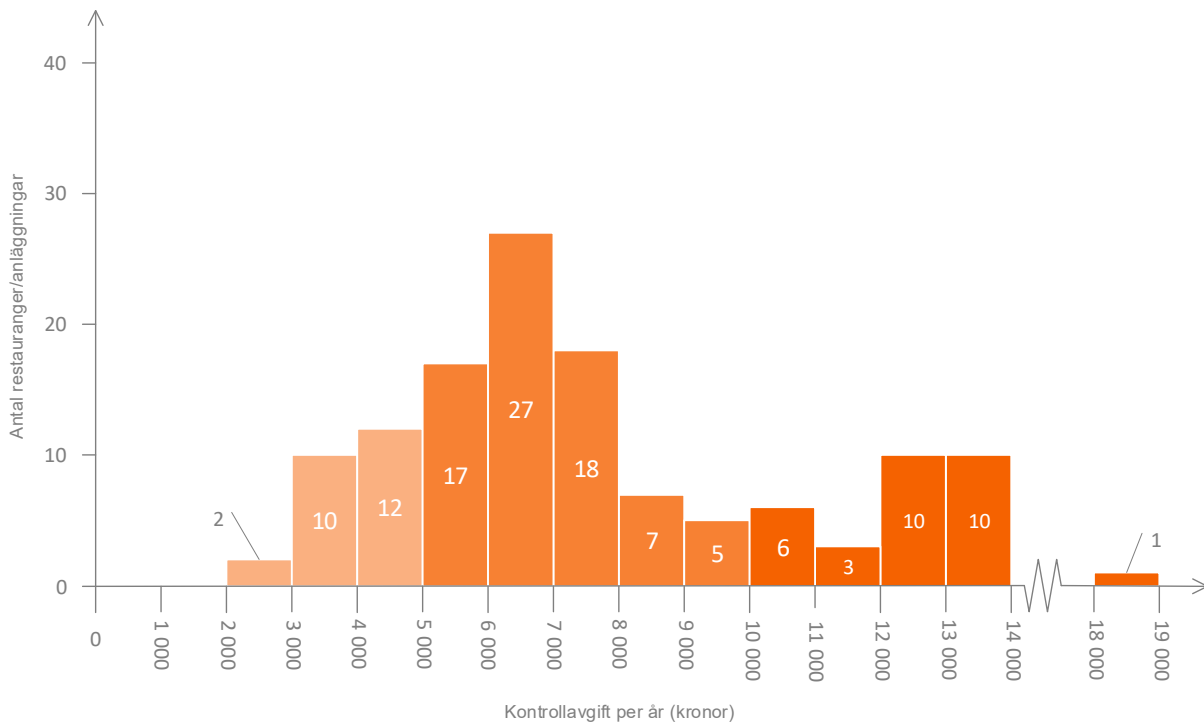
²⁹ <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/198/kontrolltid-och-justeringar> [2020-05-12]

Figur 5. Kontrollmyndigheternas högsta och lägsta timtixa 2015-2019 samt fördelning av kontrollmyndigheternas timtaxor.

Skillnaden mellan högsta och lägsta timtixa har ökat stadigt sedan 2015 och även i övrigt kan vi se ökade skillnader i fördelningen av kontrollmyndigheternas timtaxor.

Om vi återgår till att titta på de restauranger vi jämfört tidigare så kan vi se att skillnader i kontrollmyndigheternas timtixa förstärker skillnaderna i tilldelad kontrolltid.

Figur 6. Histogram över kontrollavgift per restaurang/anläggning i en rikstäckande restaurangkedja

Restaurangerna får betala årliga kontrollavgifter på mellan 2 625 och 18 750 kronor. Skillnaden är således mycket stor med tanke på att verksamheterna är mycket lika varandra.

Även om alla restaurangerna skulle ha tilldelats exakt samma kontrolltid, exempelvis 10 timmar, skulle kontrollavgiften för restaurangerna varierat mellan 8 300 och 14 960 kronor.

Livsmedelsverkets insatser

Livsmedelsverket arbetar för närvarande med att ta fram en ny riskklassningsmodell. En ny riskklassningsmodell är tänkt att leda till en mer riskbaserad kontroll som tar hänsyn till den nya kontrollförordningens intentioner att upptäcka och kontrollera risker tidigt i livsmedelskedjan såsom exempelvis fusk. En av målsättningarna är att riskklassningsmodellen ska vara tydlig och enkel att förstå för både kontrollmyndigheter och företag. Den ska vara ett stöd till kontrollmyndigheterna och bidra till att kontrollen är förutsägbar, riskbaserad och likvärdig.

Enligt den nuvarande tidsplanen för arbetet skall en ny modell vara implementerad år 2024.

Slutsats

Jämförelsen av hur restaurangerna i den rikstäckande kedjan har klassificerats visar att det finns förhållandevis stora skillnader. Men det finns flera skäl till att restaurangernas kontrolltid skiljer sig åt. Vissa av skillnaderna är motiverade mot bakgrund av skillnader mellan verksamheterna medan andra är svårare att förklara. En avgörande faktor är kontrollmyndighetens tidigare erfarenhet från kontroller vid restaurangen. Skillnader i detta avseende får ett stort genomslag i restaurangens tilldelade kontrolltid. Men detta är en faktor som ingår i modellen och som kontrollmyndigheterna ska ta med i bedömningen.

Däremot går det inte att förklara skillnader i om restaurangen klassificerats som en anläggning med hög- eller medelrisk med att anläggningarna skiljer sig åt. I detta hänseende är anläggningarna lika och bör få samma klassificering. Att vissa av anläggningar som klassificerats som hög risk fått en reducering av sin kontrolltid beror med stor sannolikhet på att Livsmedelsverket kommunicerat att tillagning av prefabricerade hamburgare bör föranleda en särskild bedömning. Alla anläggningar har dock inte fått denna reducering vilket bidrar till skillnaderna. Även de tillägg som vissa restauranger förefaller fått med hänsyn till märkning och spårbarhet är svåra att förstå mot bakgrund av att restaurangerna är så pass lika. Analysen visar sammanfattningsvis att kontrollmyndigheternas riskklassning av anläggningarna skiljer sig åt, till viss del av skäl som går att motivera med skillnader mellan företagen. Det finns dock skillnader i klassificeringen som inte går att motivera med skillnader mellan företagen, som därmed är tydliga indikationer på att bedömningen av anläggningarna inte är likvärdig. Eventuellt kommer den nya riskklassningsmodellen innebära att dessa, omotiverade, skillnader försvinner. Men förmodligen går det aldrig att helt komma ifrån att kontrollmyndigheter gör egna bedömningar, utanför modellen. För att minimera skillnaderna krävs det förmodligen uppföljning av riskklassade anläggningar där omotiverade skillnader påtalas och följs upp. Någon sådan systematisk och återkommande uppföljning av riskklassning finns inte idag. En sådan uppföljning försvåras dessutom av att det i dagsläget inte rapporteras in företagsuppgifter om anläggningarna, såsom namn och organisationsnummer.

Variationen i timtaxan mellan kontrollmyndigheterna förstärker de skillnader som finns i tilldelad kontrolltid. Timtaxan varierar i så hög grad att den i sig självt står för en stor del av de skillnader som finns i företagets kontrollavgift. Oavsett hur likvärdig eller enhetlig kontrollmyndigheternas riskklassning blir, kommer det finnas betydande skillnader i kontrollavgiften på grund av skillnaderna i timtaxa.

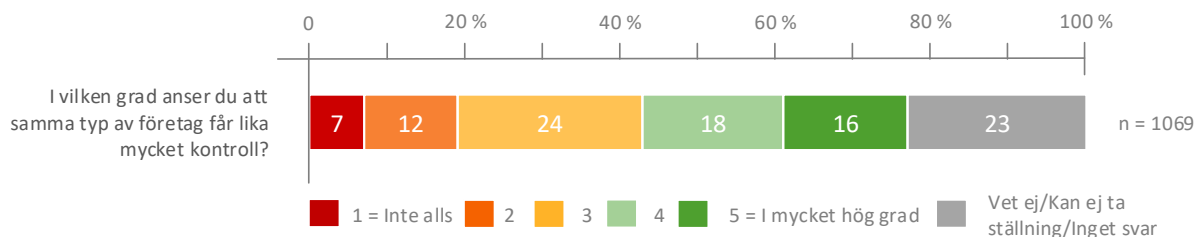
I kommande rapporter kommer vi att upprepa mätningar av hur liknande anläggningar riskklassats.

Beslutad kontroll genomförs

Att kontroll som beslutats också genomförs antas ha betydelse för upplevelsen av likvärdighet.

Att den beslutade kontrollen faktiskt utförs är ytterligare ett område som påverkar företagarnas upplevelse av likvärdighet. Upplevelsen av likvärdighet hänger i detta sammanhang inte bara ihop med huruvida andra (liknande) företag kontrolleras eller inte. Företagarnas upplevelse av likvärdighet kan antagligen påverkas av om företaget överhuvudtaget får den kontroll som beslutats och som de betalat en avgift för.

När företagen själva får uppges om de anser att samma typ av företag får lika mycket kontroll ser vi återigen att företagen på intet vis är eniga.

Figur 7. Livsmedelsföretagarnas upplevelse av att företaget får lika mycket kontroll. Sammanvägt svar för livsmedelstillverkare, storhushåll och livsmedelsbutiker.

Ungefär en tredjedel av företagen anser att liknande företag får lika mycket kontroll medan 43 procent i olika grad tar avstånd från detta. En stor andel av de svarande kunde eller ville inte svara på frågan. Små livsmedelsbutiker avviker från övriga företag i att de är mer negativa i sina svar.

Som vi beskrivit tidigare ska alla livsmedelsanläggningar bedömas utifrån den risk som verksamheten innebär och omfattningen på kontrollen ska också stå i proportion till denna risk. Om en anläggning tilldelas få kontrolltimmar kan det, enligt Livsmedelsverket, vara motiverat att ”samla ihop” kontrolltimmarna till en kontroll med något års mellanrum.

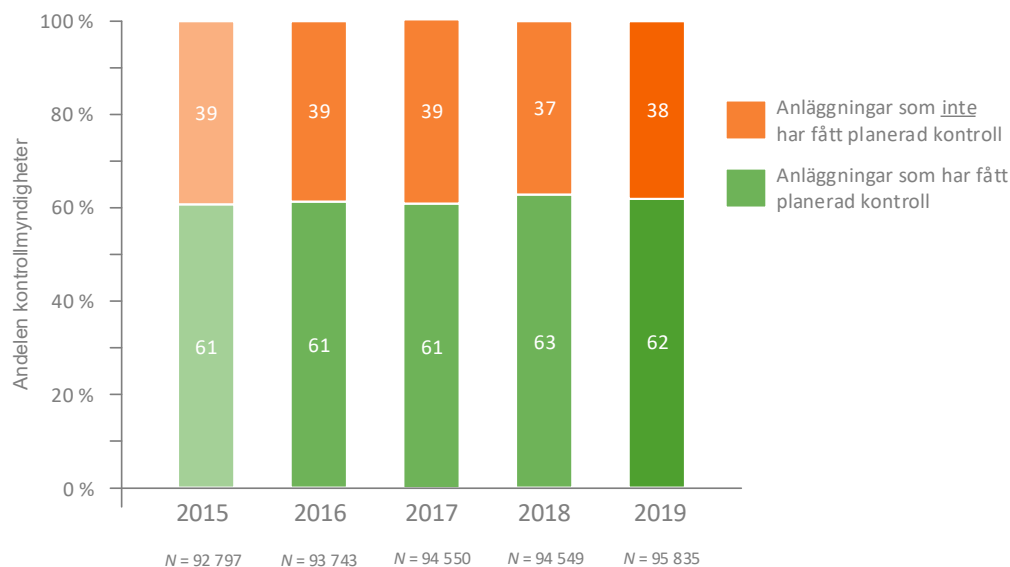
Den tid man då får är en rekommenderad årlig kontrolltid. En anläggning som har tilldelats exempelvis tio kontrolltimmar kan år 1 få tolv timmar och år 2 åtta timmar, men genomsnittet blir tio timmar per år. För en anläggning som tilldelats endast ett fåtal timmar, exempelvis en timme, kan kontrolltiden samlas ihop och tre timmar kan användas vart tredje år. På några års sikt har verksamheten fått den beräknade kontrolltiden. Med några år avses här högst tre år. Det är viktigt att myndigheten löpande antecknar hur mycket kontrolltid som används vid respektive anläggning.³⁰

Enligt Livsmedelsverket bör dock en anläggning som tilldelats fem eller fler kontrolltimmar få en kontroll per år.³¹

I utvärderingens delrapport från 2018 konstaterades att det varje år finns en stor andel anläggningar som inte får planerad kontroll. Detta har inte förändrats de senaste åren.

³⁰ <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/198/kontrolltid> [2018-01-18]

³¹ Rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan 2016, Livsmedelsverket m.fl., 2017, s. 84.

Figur 8. Andelen anläggningar som fått och inte fått planerad kontroll år 2015-2019. Rensad data, planerade kontroller.

Merparten av anläggningarna som inte får sin planerade kontroll är anläggningar med låg risk och få tilldelade kontrolltimmar. I delrapporten från 2018 konstaterades i detta sammanhang att det ur livsmedelsföretagarens perspektiv förmodligen kan upplevas som en brist att inte få kontroll årligen, även om företaget har få tilldelade kontrolltimmar. Detta framförallt eftersom kontrollavgiften i dagsläget debiteras på förhand av merparten av kontrollmyndigheterna. Det innebär att livsmedelsföretagen betalar en kontrollavgift och sedan genomförs kontroll. I en hemställan till regeringen i oktober 2017 föreslog Livsmedelsverket att frågan om efterdebitering av livsmedelskontroll ska utredas.³² Regeringen utredde därefter frågan och föreslog lagändring att det blir obligatoriskt för kontrollmyndigheterna att efterhandsdebitera företagen.³³ Någon regeländring har dock ännu inte kommit till stånd. Med efterhandsdebitering, där företagen debiteras först efter genomförd kontroll, skulle det förmodligen inte vara lika märkbart för livsmedelsföretagaren att beslutad kontroll inte utförs. När kontrollen inte är sammanbunden med en kostnad förrän den faktiskt utförts kommer utebliven kontroll i sig självt förmodligen inte utgöra en så stor påverkan på företagarnas upplevelse av likvärdighet.

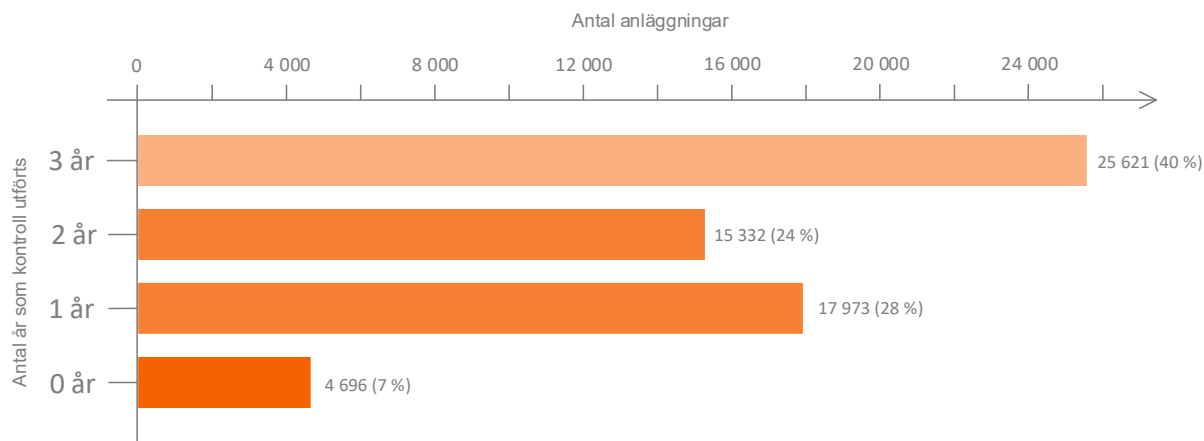
Att alla livsmedelsanläggningar skulle kontrolleras varje år är inte rimligt med tanke på att många har tilldelats få kontrolltimmar. Det kan av denna anledning vara desto intressantare att titta på om anläggningar kontrolleras på tre års sikt vilket Livsmedelsverket anger som ett minimum för alla anläggningar.

Under de tre senaste åren (2017-2019) har det funnits 63 622 anläggningar som varit aktiva alla tre åren.³⁴ Dessa anläggningar har kontrollerats allt från varje år till inget av åren.

³² Hemställan till Näringsdepartementet att utreda frågan om efterhandsdebitering, Dnr 2017/03252, Livsmedelsverket, 2017

³³ En anpassning av bestämmelser om kontroll i livsmedelskedjan till EU:s nya kontrollförordning, Ds 2018:41, Regeringskansliet Näringsdepartementet, 2018

³⁴ Urvalskriterierna är att anläggningen skall ha varit aktiv under alla 2017, 2018 och 2019 samt att anläggningen inte nyregistrerats under 2017 eller avslutats under 2019.

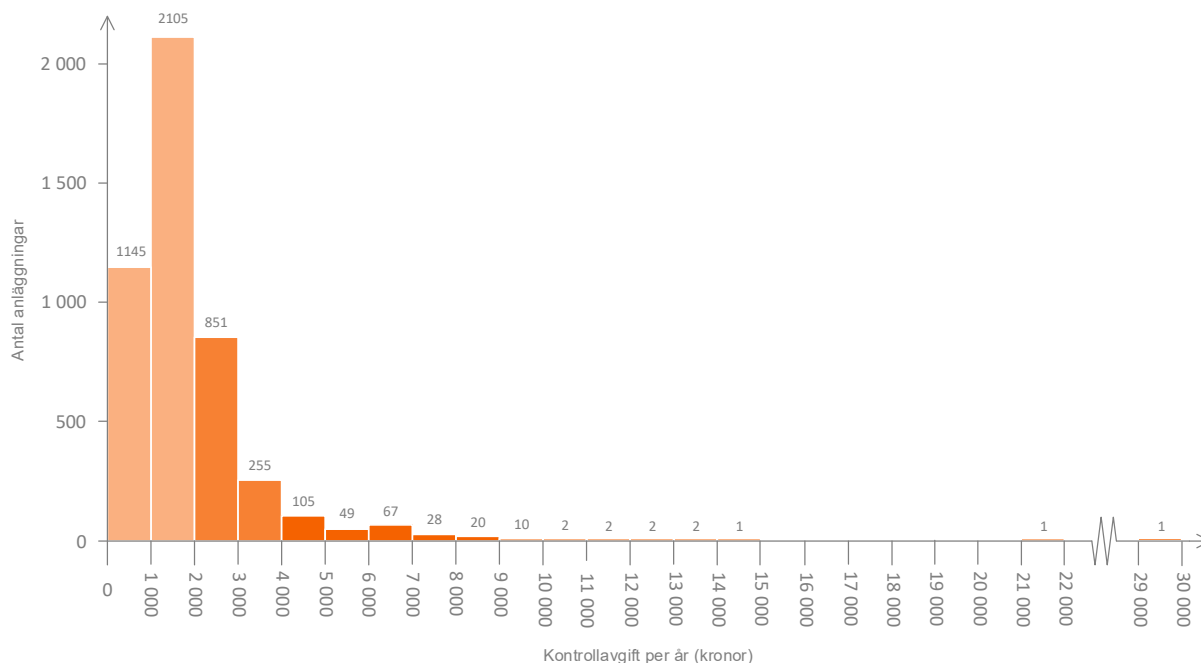
Figur 9. Antal anläggningar som kontrollerats 0, 1, 2 eller 3 år under perioden 2017-2019 för anläggningar som varit aktiva under hela den perioden

Under perioden 2017-2019 fanns det nästan 4 700 anläggningar som inte kontrollerades en enda gång. Samma mönster ser vi om vi studerar perioden dessförinnan (2016-2018). Här har vi räknat med alla typer av livsmedelskontroll, det vill säga kontroll som syftar till att följa upp något som iaktogs vid en tidigare kontroll (uppföljande kontroll), kontroll som sker med anledning av en händelse (händelsestyrd kontroll), exempelvis på grund att det inkommit en anmälan, eller en planerad kontroll enligt myndighetens kontrollplan (planerad kontroll). När Livsmedelsverket anger att en anläggning skall få sin kontroll som längst med tre års mellanrum avses den planerade kontrollen. Om vi tittar på den så ser vi att det är ungefär 4 900 anläggningar som inte fått en sådan kontroll under dessa tre år.

Av de 4 700 anläggningar som inte alls fått kontroll under tre år så är ungefär 900 dricksvattenanläggningar, resten livsmedelsanläggningar. Små kontrollmyndigheter har en större andel anläggningar som inte kontrollerats alls under perioden än stora. Små kontrollmyndigheter har inte kontrollerat 13 procent av sina anläggningar medan stora inte gjort det på 4 procent av sina anläggningar.

Merparten av de 4700 anläggningarna är sådana som klassificerats som låg risk men det finns drygt 20 anläggningar som har högre risk (riskklass 4 eller högre). Merparten av anläggningarna som inte kontrollerats har färre än fem tilldelade kontrolltimmar men 200 anläggningar har en årlig kontrolltid på fem timmer eller mer. Detta avspeglar sig också i de kontrollavgifter som dessa anläggningar betalar.

Figur 10. Kontrollavgiften (2019 års avgiftsnivå) för företag som inte fått någon kontroll alls under perioden 2017-2019

Huvuddelen av anläggningarna har kontrollavgifter på mindre än 5 000 kronor per år men det finns även anläggningar där kontrollavgiften överstiger 10 000 kr per år.

Livsmedelsverkets insatser

I Livsmedelslagen anges att Livsmedelsverket får förelägga en kommun, som inte fullgör de skyldigheter som följer av dess kontrolluppdrag, att korrigera det som brister.³⁵ Livsmedelsverkets arbete med att hantera kommunala kontrollmyndigheter som brister i sitt fullgörande av kontrolluppdraget beskrivs dessutom i en intern instruktion.³⁶ Med Livsmedelsverket menas i detta dokument den verksamhet på myndigheten som arbetar med uppdraget att leda och samordna kontrollen.³⁷ I Livsmedelsverkets nuvarande organisation ligger detta uppdrag på avdelning Kontrolledning inom Område styrning och vägledning.

Brister i den kommunala livsmedelskontrollen kan upptäckas på flera olika vis men en av källorna är den årliga inrapportering som kontrollmyndigheterna gör till Livsmedelsverket (den så kallade myndighetsrapporteringen). I denna inrapportering går det exempelvis att se hur mycket kontroll varje enskild myndighet har genomfört på olika typer av anläggningar. Med utgångspunkt från denna information har Livsmedelsverket valt att särskilt följa upp de fall där en myndighet har kontrollerat en för liten andel av de anläggningarna med hög risk och fem tilldelade kontrolltimmar eller mer (< 80 procent), eller då en myndighet har genomfört för lite planerad kontroll överhuvudtaget (< 40 procent av anläggningarna).

³⁵ Livsmedelslagen SFS 2006:804, 18 §

³⁶ Hantering av brister i kommunala myndigheters fullgörande av sitt kontrolluppdrag, 2017-03-24, Livsmedelsverket

³⁷ Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2§

De kontrollmyndigheter som uppfyllt dessa kriterier ingår i den grupp som Livsmedelsverket granskar närmare. Det vanligaste tillvägagångssättet är att Livsmedelsverket skickar ett antal frågor till kontrollmyndigheten. Frågorna berör de brister Livsmedelsverket identifierat, orsakerna till dessa och vad kontrollmyndigheten gör för att bristerna ska avhjälpas.³⁸ I vissa fall, då det redan finns ett pågående ärende med den aktuella kontrollmyndigheten, skickas inga frågor utan de identifierade bristerna hanteras inom ramen för det pågående ärendet. År 2015 var det tre kontrollmyndigheter som inte kontaktades eftersom de hade ett pågående ärende, år 2016 var det fem och år 2018 var det två. I andra fall, exempelvis då den aktuella kontrollmyndigheten har väldigt få anläggningar med hög risk, och en kontroll får ett väldigt stort utslag procentuellt, väljer Livsmedelsverket ibland att inte gå vidare i ärendet. Den önskade effekten av uppföljningen är att den ska avskräcka kontrollmyndigheter från att missköta sitt kontrolluppdrag och att de ska vidta åtgärder för att komma tillrätta med brister i verksamheten.

I den fortsatta redovisningen kommer vi fokusera på de kontrollmyndigheter som kontaktats av Livsmedelsverket för att de utfört för lite kontroll under 2015, 2016, 2017 eller 2018.

Vissa av de kontrollmyndigheter som har kontaktats menar att de i verkligheten inte ligger under Livsmedelsverkets gränser och därför inte borde blivit kontaktade. Detta är genomgående för alla åren. Dessa kontrollmyndigheter anser att det är myndighetens inrapportering av kontrollen som blivit fel och att de i verkligheten ligger över gränsen. I vissa fall stämmer detta och då har dessa kontrollmyndigheter ombetts att korrigera sin rapportering.³⁹ Bland de som kontaktas finns således de som inte borde blivit kontaktade då uppgifterna visat sig vara felaktiga. År 2018 var det nio kontrollmyndigheter som uppgav att uppgifterna inte stämde. Då det är svårt avgöra om siffrorna verkligen stämmer eller inte har alla kontaktade kontrollmyndigheter trots allt tagits med här.

Vilka typer av anläggningar som ingått i beräkningarna som Livsmedelsverket har gjort och vilka typer av kontroller som räknats med har ibland varierat mellan åren. Det innebär att det är svårt att jämföra antalet kontaktade kontrollmyndigheter mellan åren. Bristerna i materialet gör att vi måste vara försiktiga när vi drar slutsatser från det. Förändringar mellan åren behöver exempelvis inte betyda att det faktiska antalet kontrollmyndigheter som utfört för lite kontroll har ändrats.

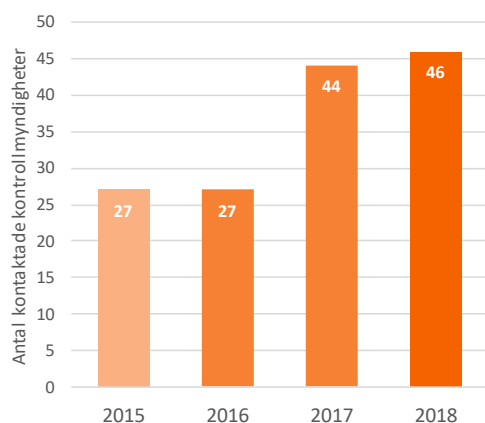
Antal kontrollmyndigheter som har kontaktats varje år har varierat vid uppföljningarna av åren 2015 - 2018.⁴⁰

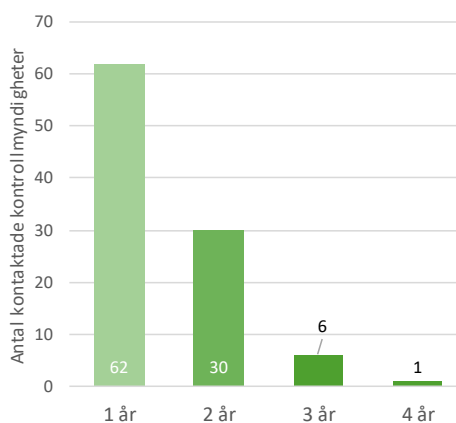
³⁸ Se Dnr 2017/01325

³⁹ Kontrollmyndigheterna är enligt Livsmedelsverkets föreskrifter om rapportering och vissa andra skyldigheter för kontrollmyndigheter (LIVSFS 2018:1) skyldiga att rapportera in de uppgifter som Livsmedelsverket begär.

⁴⁰ För en detaljerad beskrivning av de myndigheter som kontaktades gällande kontroll genomförd år 2015 och 2016 se rapporten *Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – delrapportering av utvärderingen*, Livsmedelsverkets rapportserie 2018:13, Livsmedelsverket

Figur 11. Antal kontrollmyndigheter som kontaktats för att de utfört för lite kontroll.

Figur 12. Antal kontrollmyndigheter som kontaktas 1, 2, 3 eller 4 år för att de utfört för lite kontroll.

Den vanligaste orsaken till att kontrollmyndigheterna utfört för lite kontroll, enligt kontrollmyndigheterna själva, är att de av olika skäl inte haft tillräckliga personella resurser för att utföra kontrollen under året. Detta har konstaterats i tidigare rapporter⁴¹ och bekräftas även av uppgifterna från senare år. I uppföljningen av 2018 års kontroll framkom exempelvis att över 80 procent av de kontrollmyndigheter som kontaktats angav personalbrist som orsak till att de genomfört för lite kontroll under året.

I flera fall är det samma kontrollmyndigheter som återkommit flera av de undersökta åren (se Figur 12). Sammantaget har 99 kontrollmyndigheter blivit kontaktade av Livsmedelsverket för att ha utfört för lite kontroll något av de aktuella åren. En majoritet (62 av 99) av dessa har endast blivit kontaktat en gång under perioden. Det innebär att de endast ett av åren har utfört för lite kontroll.

Samtidigt är det 37 kontrollmyndigheter som har blivit kontaktade mer än en gång. En kontrollmyndighet har till och med blivit kontaktad alla fyra åren. Sex kontrollmyndigheter har blivit kontaktade tre gånger och 30 kontrollmyndigheter har blivit kontaktade två gånger under perioden.

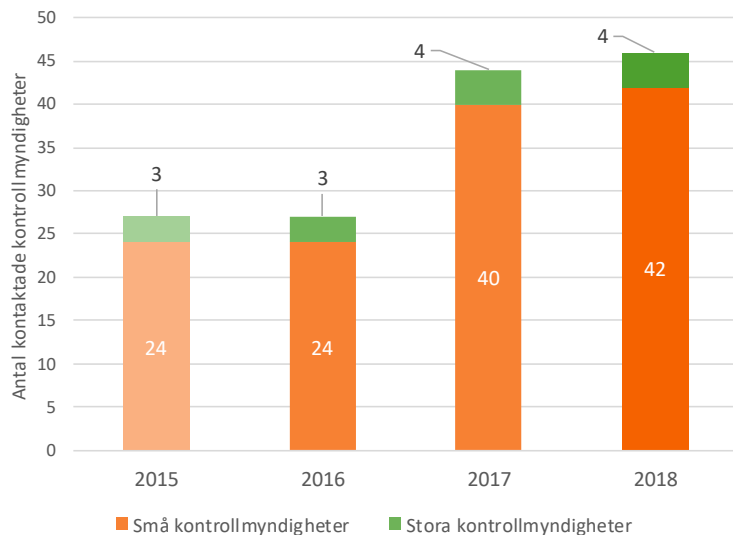
De myndigheter som blivit kontaktade och som inte givit tillfredställande svar på de frågor som ställts av Livsmedelsverket kan bli föremål för ytterligare åtgärder, exempelvis att de föreläggs. Det är dock inte särskilt vanligt att kontrollmyndigheter föreläggs. I kontakter med personal på Livsmedelsverket har det framkommit att en avgörande orsak till detta är resursbrist.

Ett återkommande tema i de kontakter som Livsmedelsverket har med kontrollmyndigheterna är att myndigheterna har haft svårt att rekrytera ny personal och att det därför inte varit möjligt att utföra den kontroll som var tänkt. Rekryteringsproblemen grundar sig ofta på att det rör sig om små glesbygdskommuner där det kan vara svårt att hitta personer med rätt kompetens. Eftersom myndigheterna är små kan de dessutom vara väldigt sårbara. Det kan handla om kontrollmyndigheter där livsmedelskontrollen i kommunen utförs av en person och om denna person blir sjuk, föräldraledig eller säger upp sig så står de utan personal. Kombinationen av rekryteringsproblemen och sårbarheten

⁴¹ Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – delrapportering av utvärderingen, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2018, sida 30-34

gör att det finns en stor risk att problemen upprepar sig. När Livsmedelsverket följer upp kontrollmyndigheterna vägs det i dagsläget inte in om de misskött sig vid flera tillfällen eller inte.

Att de kontaktade kontrollmyndigheterna ofta är små kan vi dessutom se i statistiken.

Figur 13. Antal kontrollmyndigheter som kontaktats för att de utfört för lite kontroll, uppdelat på stora (≥ 3 årsarbetare) och små kontrollmyndigheter (< 3 årsarbetare).

Endast i undantagsfall är det myndigheter med 3 eller fler årsarbetare som blir kontaktade.

Slutsats

Att den kontroll som beslutats faktiskt utförs kommer att vara en faktor som påverkar företagarnas upplevelse av likvärdigheten, åtminstone så länge som kontrollmyndigheterna tar betalt för kontrollen innan den utförs. Att betala för kontroll utan att företaget kontrolleras kommer oundvikligen upplevas som ett tecken på bristande likvärdighet. Förmodligen upplevs det så oavsett om kontrollen faktiskt genomförs regelbundet, till exempel vart tredje år, eftersom kontrollavgifter betalas årligen.

Men det är inte heller rimligt att alla företag skulle få en kontroll per år. Många företag bedriver verksamheter som inte innebär de risker som motiverar en årlig kontroll. Det är dock kontrollmyndigheternas uppdrag att kontrollera alla livsmedelsanläggningar regelbundet, oavsett hur små och hur låg risk de medför. Att så görs är viktigt ur ett likvärdighetsperspektiv men framförallt för att säkerställa att livsmedlen är säkra. Mot bakgrund av detta är det oroande att så pass många anläggningar inte har kontrollerats en enda gång om vi tittar tre år tillbaka i tiden. Detta är en faktor som livsmedelskontrollen har möjlighet att påverka och här skulle även Livsmedelsverket kunna agera tydligare och kraftfullare för att få till en ändring.

I Livsmedelsverkets uppföljning av de kontrollmyndigheter som inte utfört tillräckligt med kontroll framkommer det att två bakomliggande orsaker till att vissa kontrollmyndigheter inte lyckas fullgöra sitt kontrollansvar är att de har små resurser och därför blir sårbara samt att det är svårt att rekrytera personal där de verkar. Kontrollmyndigheternas sårbarhet avseende personalresurser är svåra att

lösa utan någon form av samverkan med andra kontrollmyndigheter. Livsmedelsverkets möjligheter att driva kontrollmyndigheter mot en ökad grad av samverkan är begränsade. Men för att Livsmedelsverkets arbete ska ha effekt måste signalen från Livsmedelsverket vara tydlig. Om en kontrollmyndighet har brustit i fullgörandet av sitt kontrolluppdrag måste Livsmedelsverket agera på ett sådant sätt att kommunala beslutsfattare blir uppmärksamma på problematiken. Ett verktyg för att åstadkomma detta är förelägganden, vilket i dagsläget används sparsamt. Att kontrollmyndigheter återkommer flera år i uppföljningen tyder på att Livsmedelsverkets åtgärder i inte har haft önskad effekt. Att samma kontrollmyndighet åter blir föremål för en kontakt kan i sig självt vara skäl att agera kraftfullare, vilket inte sker idag.

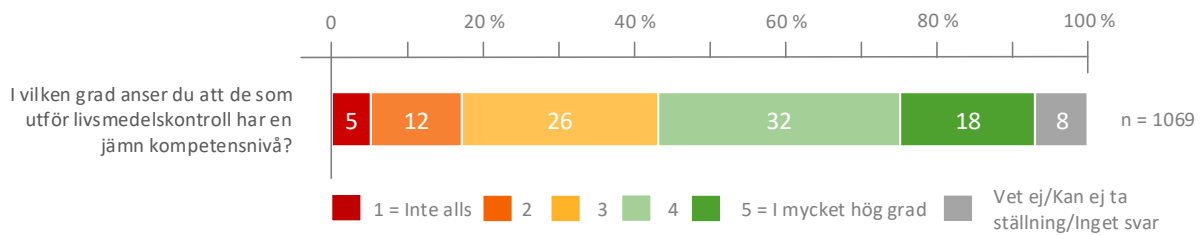
Sammantaget förefaller det som att Livsmedelsverkets insatser inom detta område har mycket begränsad effekt. Att kontrollmyndigheter återkommer i uppföljningen vid flera tillfällen är ett tecken på detta. Arbetsättet med att ställa uppföljningsfrågor, endast i undantagsfall förelägga samt att inte agera på återkommande brister är med stor sannolikhet inte tillräckligt för att få till en förändring. Att förelägga kontrollmyndigheterna leder inte per automatik till att situationen förbättras. Det finns exempel på kontrollmyndigheter som förelagts och trots det fortsatt uppvisa brister. Men ett föreläggande har ett viktigt signalvärde som inte bör underskattas. Ett förändrat arbetsätt kräver att detta arbete prioriteras och att tillräckliga resurser avsätts. En grundorsak till låg kontrollfrekvens är dock de små kontrollmyndigheternas sårbarhet, vilket är en problematik som Livsmedelsverket inte rör över självt. De verktyg som står till Livsmedelsverkets förfogande för att komma tillrätta med detta är att uppmuntra till ökad samverkan och att tydligt markera när kontrollmyndigheter inte fullgör sitt kontrollansvar.

Hög och jämn kompetens hos kontrollpersonalen

Att personalen inom kontrollen har en hög och jämn kompetens antas ha betydelse för upplevelsen av likvärdighet.

Kontrollpersonalens kompetens har betydelse i flera moment i kontrollprocessen, till exempel bedömningen av avvikelser. Men kompetensen hos kontrollpersonalen har även, i sig självt, betydelse för företagarnas upplevelse av likvärdighet. I inspektörens dialog med företagaren innan, under och efter kontrollen har kompetens avgörande betydelse för hur livsmedelsföretagaren upplever kontrollen. Exempelvis har kompetensen betydelse i dialogen med företagaren om vilka åtgärder som är lämpliga när en brist upptäckts i kontrollen. Kompetensens betydelse för den upplevda likvärdigheten grundar sig både på att den ska hålla en tillräckligt hög nivå och den ska vara på en liknande nivå mellan inspektörer.

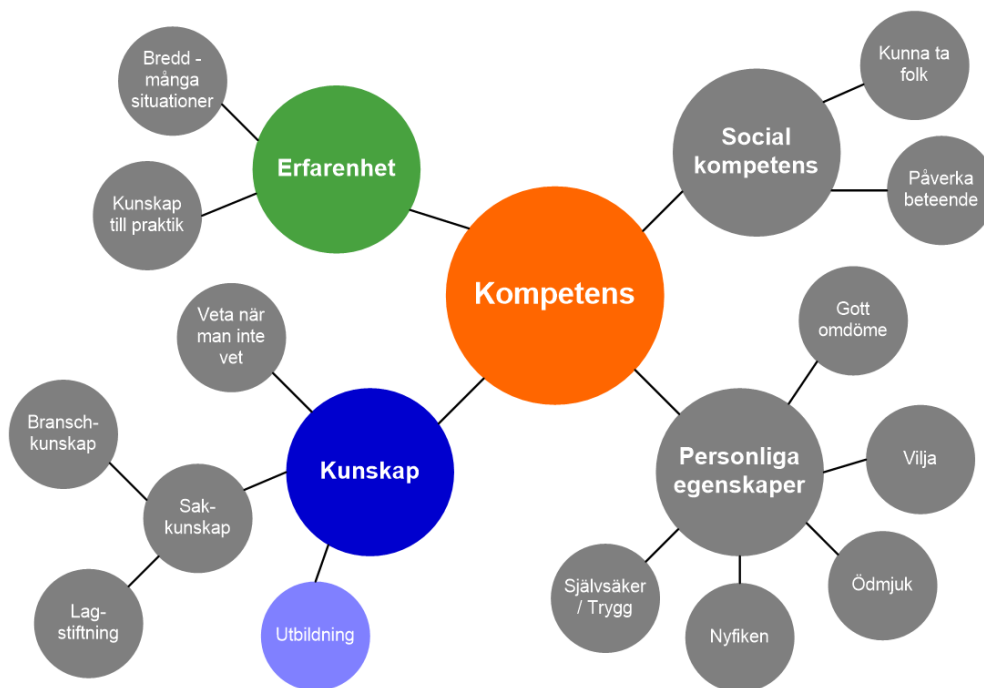
Upplever då företagen att de som utför livsmedelskontroll har en jämn kompetens?

Figur 14. Livsmedelsföretagarnas upplevelse av kompetensen i livsmedelskontrollen. Sammanvägt svar för livsmedelstillverkare, storhushåll och livsmedelsbutiker.

Hälften uppger att de upplever att kompetens bland de som utför kontroll är jämn (svarsalternativ 4 och 5). Stora företag inom livsmedelstillverkning avviker i svaren i jämförelse med övriga företag genom att svara mer negativt på denna fråga.

I en tidigare intervjustudie har innebörden av kompetens inom livsmedelskontrollen kartlagts.⁴² Kartläggningen visade att kompetens vilar starkt på kunskap och erfarenhet. Men även att social kompetens och personliga egenskaper är viktiga komponenter.

Figur 15. Kompetensens beståndsdelar.

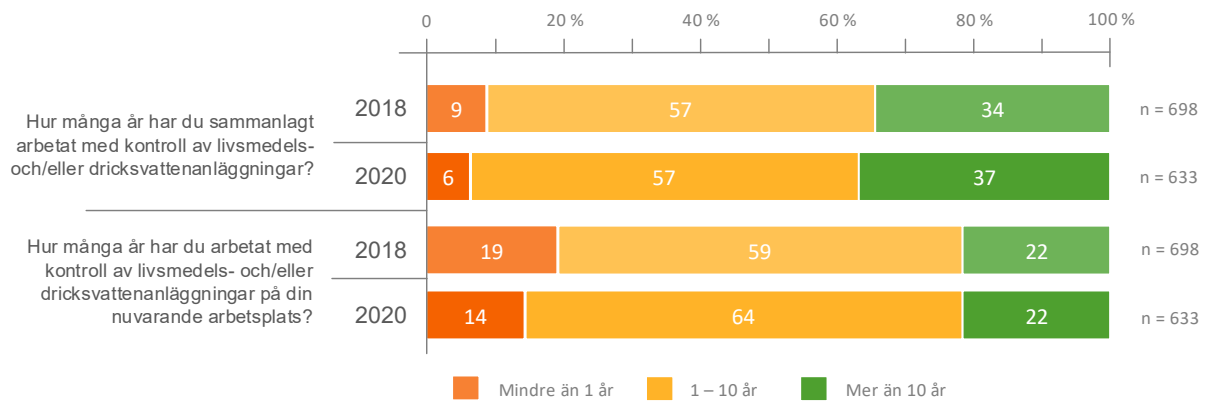
När det gäller kunskap så handlar det dels om sakkunskap om lagstiftning och branscher. Personens utbildning har betydelse men personen måste även ha förmågan att omsätta den teoretiska kunskapen i praktiskt handlande. Kunskap innefattar även en djupare förståelse för varför man gör på ett visst sätt, det vill säga bakgrunden till lagstiftning och beslut. Erfarenheten är att ha en bredd, att ha varit med om många olika situationer inom många olika områden. Social kompetens handlar om att kunna ”ta

⁴² Utvärdering av RG:s kompetensstöd och kommunikation inom livsmedelskontrollen, Sylvén S, Ullman A och Wennberg H, Livsmedelsverket, 2014

folk” och att kunna få dem att ändra sitt beteende. Det är även viktigt med personliga egenskaper som att vilja (ha ett driv) och att vara nyfiken samt att både vara ödmjuk och säker, trygk i sin roll.

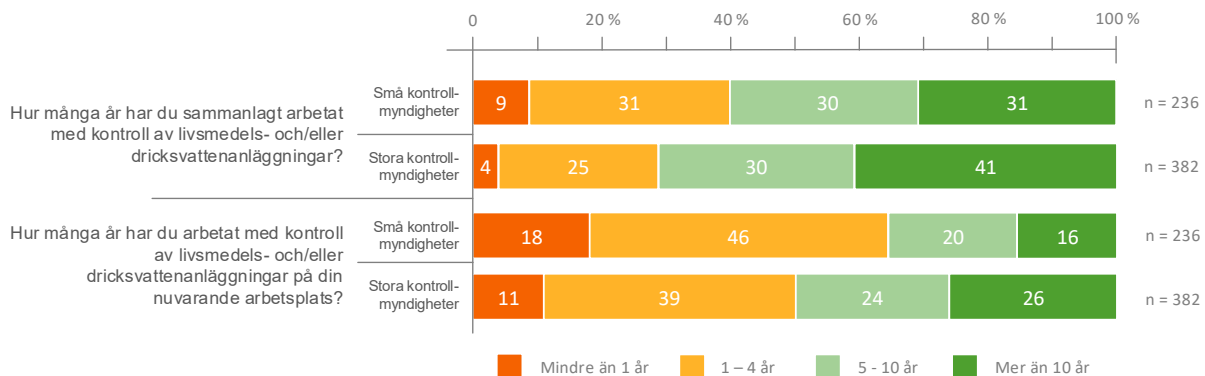
Erfarenhet

En del i livsmedelsinspektörernas kompetens är deras arbetslivserfarenhet. Livsmedelsinspektörernas erfarenhet belystes även i en enkätundersökning som genomfördes i april 2018.⁴³ Vi kan således jämföra resultatet från 2020 års undersökning med denna tidigare undersökning.

Figur 16. Livsmedelsinspektörernas arbetslivserfarenhet år 2018 och 2020.

Livsmedelsinspektörernas arbetslivserfarenhet (av arbete med livsmedelskontroll) är i det närmaste oförändrad mellan de två undersökningarna. Även fördelningen av antalet år som livsmedelsinspektörerna arbetat vid sin nuvarande kontrollmyndighet är stabilt. En något lägre andel 2020 jämfört med 2018 som arbetat mindre än ett år vid myndigheten och en något högre som arbetat 1-10 år kan indikera att det skedde många nyrekryteringar 2017-18.

Figur 17. Livsmedelsinspektörernas arbetslivserfarenhet uppdelat på små och stora kontrollmyndigheter. Svarande som angivit "Vet ej" på någon av frågorna är exkluderade.

Svaren i enkäten visar att större kontrollmyndigheter har en högre andel personal med lång erfarenhet. Om vi tittar på de med mer än 10 års erfarenhet så kan vi se att de utgör 41 procent av inspektörerna vid de stora kontrollmyndigheterna men endast 31 procent av inspektörerna vid de små. Även när det gäller anställningstiden på den nuvarande arbetsplatsen så är den längre på de större

⁴³ Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – delrapportering av utvärdering, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2018

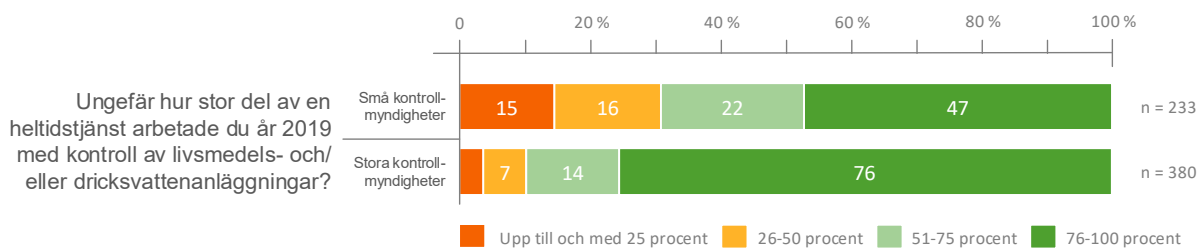
kontrollmyndigheterna i jämförelse med de mindre. Dessa skillnader mellan stora och små kontrollmyndigheter kunde vi se även i undersökningen 2018 men de är större i den senaste undersökningen.

Hur stor andel av sin tjänst som en person arbetar med en viss uppgift har även det betydelse för vilken erfarenhet de har möjlighet att tillskansa sig. Med väldigt få timmar avsatt för livsmedelskontroll kan det exempelvis vara svårt att upprätthålla sin kompetens. En fråga ställdes både i undersökningen år 2018 och 2020 om detta.

Tabell 1. Andel av heltidstjänst som utgörs av livsmedelskontroll (inklusive, kontroll av dricksvattenanläggningar) år 2018 och 2020

Tjänstgöringsgrad	2018		2020	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Upp till och med 25 procent	54	8 %	51	8 %
26 - 50 procent	75	11 %	63	10 %
51 - 75 procent	109	16 %	107	17 %
76 - 100 procent	454	65 %	404	64 %
Vet ej	6	1 %	8	1 %
Totalt	698	100 %	633	100 %

Över 80 procent av livsmedelsinspektörerna arbetar mer än halvtid med kontroll av livsmedels- och/eller dricksvattenanläggningar. Det finns inga skillnader i resultaten mellan år 2018 och 2020. När vi tittar på hur det fördelas mellan stora och små kontrollmyndigheter ser vi dock att det inte ser likadant ut överallt.

Figur 18. Livsmedelsinspektörernas tjänstgöringsgrad uppdelat på stora och små kontrollmyndigheter. Svarande som angivit "Vet ej" är exkluderade.

En större andel av livsmedelsinspektörerna vid de små kontrollmyndigheterna arbetar mindre än en halvtid med livsmedelskontroll. Särskilt skiljer det sig i andelen som arbetar mer än 75 procent av en heltidstjänst med livsmedelskontroll.

Kunskap

En del av kunskapen som en livsmedelsinspektör besitter kommer från den utbildning som personen genomgått. Nivån på utbildningen och hur länge personen studerat, ger en bild av detta. En fråga om detta ställdes både i enkätundersökningen 2020 och i den tidigare undersökningen från 2018.

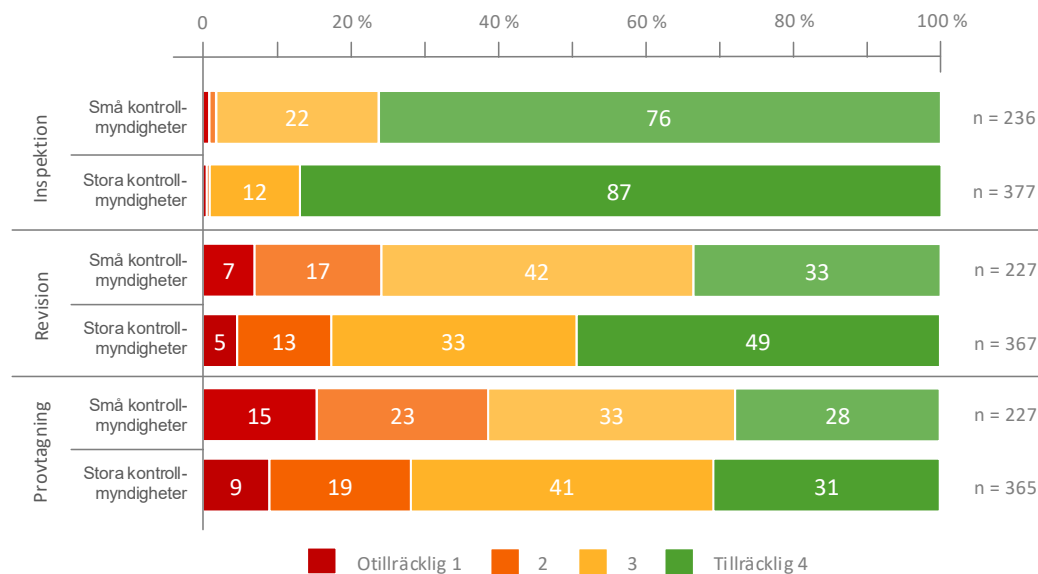
Tabell 2. Livsmedelsinspektörernas utbildningsnivå år 2018 och 2020

Utbildningsnivå	2018		2020	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Grundskola eller gymnasium	8	1 %	8	1 %
Eftergymnasial utbildning (ej universitet)	20	3 %	21	3 %
Universitet/högskola, kortare än 3 år	83	12 %	64	10 %
Universitet/högskola, 3 år eller längre*	585	84 %	539	85 %
Vet inte/Kan inte svara	2	0 %	1	0 %
Totalt	698	100 %	633	100 %

* I mätningen 2018 fanns ett alternativ för de som doktorerat och i mätningen 2020 fanns ett alternativ för de som studerat 5 år eller längre vid universitet/högskola. Båda dessa är här inräknade i "Universitet/högskola, 3 år eller längre".

Som tabellen visar är utbildningsnivån för kollektivet livsmedelsinspektörer i det närmaste oförändrad sedan mätningen 2018. Utbildningsnivån är överlag hög. Ungefär 85 procent av livsmedelsinspektörerna har en universitetsutbildning på tre år eller längre både 2018 och 2020. Utbildningsnivån skiljer sig inte heller nämnvärt mellan stora och små kontrollmyndigheter.

I den enkätundersökning som genomfördes år 2020 fick livsmedelsinspektörerna själva bedöma sin förmåga att utföra livsmedelskontroll. Exempelvis fick de i några frågor⁴⁴ bedöma sin förmåga att använda kontrollmetoderna inspektion, revision och provtagning.

Figur 19. Svarsfördelningen på frågan "Hur upplever du generellt sett din förmåga att använda dig av nedanstående kontrollmetoder?" uppdelar på stora och små kontrollmyndigheter. Svarande som angivit "Vet ej" är exkluderade.

En stor andel av livsmedelsinspektörer vid både stora och små kontrollmyndigheter bedömer sin förmåga att använda sig av inspektion som tillräcklig. En något större andel av livsmedelsinspektörerna vid stora kontrollmyndigheter bedömer den som tillräcklig i jämförelse med inspektörerna vid de små kontrollmyndigheterna. Denna skillnad är dock inte lika påtaglig om vi även

⁴⁴ Frågan var formulerad som följer: "Hur upplever du generellt sett din förmåga att använda dig av nedanstående kontrollmetoder?".

räknar in de som angivit svarsalternativ 3. Det är betydligt färre (drygt 40 procent) som bedömer att de har tillräcklig förmåga att utföra revision. Även här finns en skillnad mellan stora och små kontrollmyndigheter. En större andel av inspektörerna vid stora kontrollmyndigheter bedömer sin kompetens som tillräcklig och denna skillnad kvarstår om vi även inräknar de som svarat ”3”. Provtagning är den kontrollmetod som flest inspektörer anser att de har otillräcklig förmåga att använda. Det finns ingen markant skillnad i vilken grad livsmedelsinspektörer vid stora och små angivit att de har tillräcklig (svarsalternativ 4) förmåga att använda provtagning. Men om vi även räknar in de som angivit svarsalternativ 3 framträder en tydlig skillnad. Skillnaden följer samma mönster som för övriga kontrollmetoder – stora kontrollmyndigheter bedömer sin förmåga högre.

Kan vi då se spår av dessa skillnader om vi studerar den kontroll som utförs av kontrollmyndigheterna? I myndighetsrapporteringen⁴⁵ finns uppgifter om vilka kontrollmyndigheter som genomfört provtagning.

Tabell 3. Kontrollmyndigheter som utfört provtagning under år 2019 fördelat på stora och små kontrollmyndigheter.

Har kontrollmyndigheten utfört provtagning?	Små kontrollmyndigheter	Små kontrollmyndigheter	Stora kontrollmyndigheter	Stora kontrollmyndigheter
	Antal	Andel	Antal	Andel
Ja	91	51 %	59	88 %
Nej	89	49 %	8	12 %
Totalt	180	100 %	67	100 %

En betydligt större andel av de stora kontrollmyndigheterna har utfört provtagning år 2019 än små kontrollmyndigheter. Det förefaller rimligt att anta att den låga andelen små kontrollmyndigheter som utfört provtagning till viss del kan förklaras med att livsmedelsinspektörerna vid dessa kontrollmyndigheter inte upplever att de behärskar den kontrollmetoden. Det ska dock påpekas att det kan finnas andra skäl till att små kontrollmyndigheter använder sig av provtagning i mindre utsträckning, exempelvis kostnadsskäl.

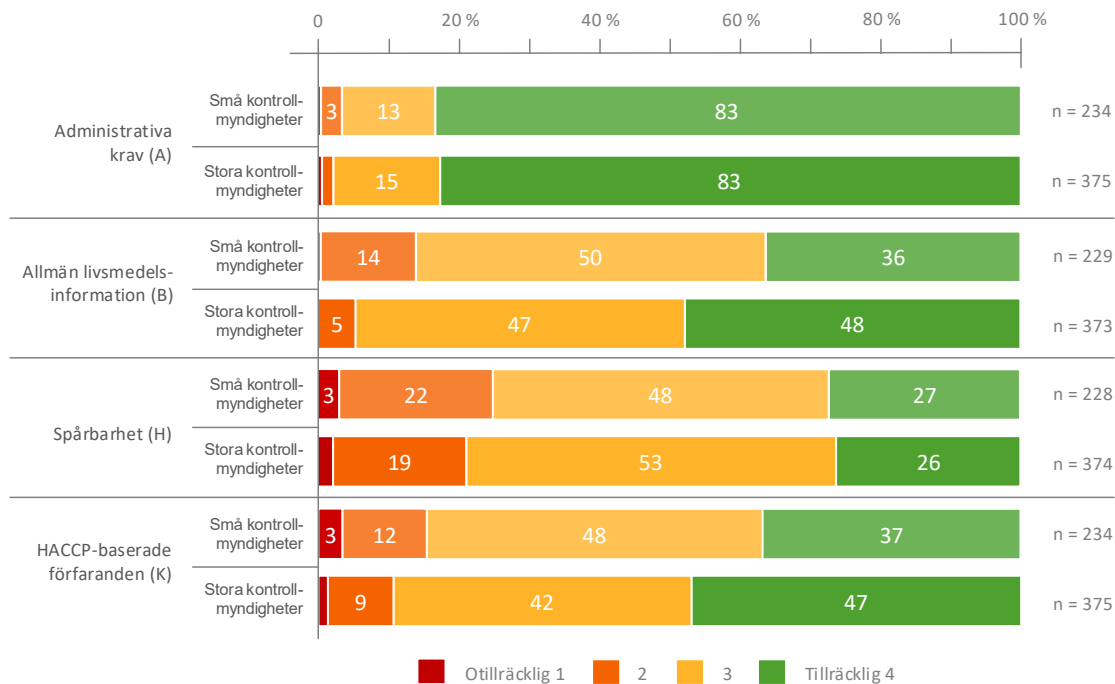
I enkätundersökningen ställdes även ett antal frågor gällande olika typer av regelverk. Bland annat fick alla inspektörer som deltog i undersökning besvara frågor gällande några vanligt förekommande regelverk vid livsmedelskontroll. De regelverk som det ställdes frågor om var följande⁴⁶:

- Administrativa krav (A) – Kontroll av administrativa krav, godkännande och registrering av anläggningar och verksamheter (A01)
- Allmän livsmedelsinformation (B) – Kontroll av livsmedelsinformation (B01-05)
- Spårbarhet (H) – Kontroll av bestämmelserna om spårbarhet (H01-14)
- HACCP-baserade förfaranden (K) – Kontroll av bestämmelserna om HACCP (K01-K07)

Livsmedelsinspektörerna fick ta ställning till sin förmåga att i kontrollsituationer bedöma efterlevnad av de regler som gäller inom dessa områden.

⁴⁵ Kontrollmyndigheternas årliga inrapportering till Livsmedelsverket om det gångna årets kontroll.

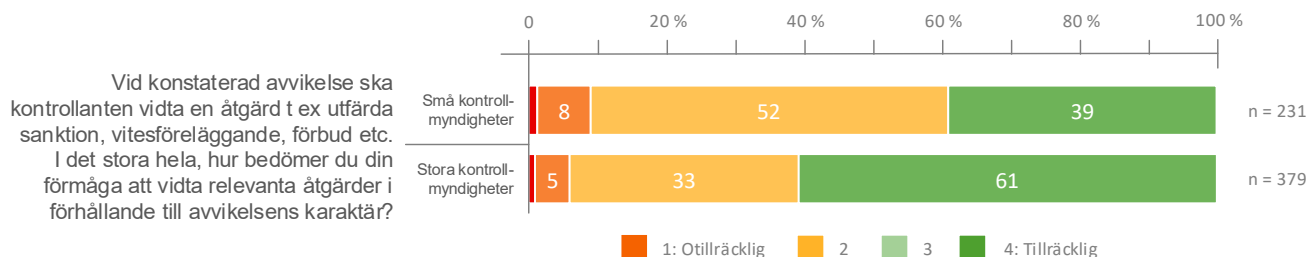
⁴⁶ Se Livsmedelsverkets Kontrollwiki för en mer utförlig beskrivning av respektive rapporteringspunkt: <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se>

Figur 20. Livsmedelsinspektörernas förmåga inom olika lagstiftningsområden. Svartsfördelning på frågan "Hur bedömer du din förmåga att i kontrollsituationer bedöma efterlevnad av de regler som gäller inom nedan områden?" uppdelat på små och stora kontrollmyndigheter. Svarande som angivit "Vet ej" är exkluderade.

Svaren visar att en stor andel av livsmedelsinspektörerna bedömer sin förmåga att kontrollera administrativa krav (A) som tillräcklig. Gällande detta regelverk finns inte heller någon skillnad mellan stora och små kontrollmyndigheter. Inspektörernas bedömning av sin förmåga är betydligt lägre för de övriga tre regelverken. Även om det finns skillnader mellan stora och små kontrollmyndigheter inom flera av regelverken, så är det framförallt skillnaden gällande kontroll inom lagstiftningsområdet allmän livsmedelsinformation (B) som kvarstår om vi räknar ihop de som angivit svarsalternativ 4 och 3. Precis som tidigare bedömer livsmedelsinspektörer vid små kontrollmyndigheter att de i lägre grad har tillräcklig förmåga inom detta område. Om vi tittar på den kontroll som små och stora kontrollmyndigheter utförde 2019 så kan vi inte se att det finns något tydligt samband med hur inspektörer vid stora och små kontrollmyndigheter bedömer sin förmåga och den kontroll som utförs. Det område där inspektörer vid stora och små kontrollmyndigheter bedömer sin kompetens mest lika, administrativa krav (A), är det område där kontrollen skiljer sig mest åt mellan dessa typer av kontrollmyndigheter. Små kontrollmyndigheter kontrollerar detta område (A01) betydligt mindre än stora kontrollmyndigheter.

Ytterligare ett område som belystes i undersökningen var förmågan att vidta relevanta åtgärder vid en avvikelse.

Figur 21. Livsmedelsinspektörernas förmåga att vidta relevanta åtgärder i förhållande till avvikelsernas karaktär, uppdelat på stora och små kontrollmyndigheter. Svarande som angivit "Vet ej" är exkluderade.

Det finns en tydlig skillnad mellan stora och små i hur stor andel som angivit att de har tillräcklig (4) förmåga inom detta område. Skillnaden blir dock betydligt mindre om vi även räknar in de som angivit svarsalternativ "3".

Om vi tittar på den som kontroll genomfördes år 2019 så kan vi se att vid de kontroller där det konstaterades en avvikelse från lagstiftningen, ledde detta oftare till beslut om åtgärder vid stora kontrollmyndigheter (9 procent av kontrollerna) i jämförelse med vid små kontrollmyndigheter (6 procent av kontrollerna).⁴⁷ Möjligen inverkar livsmedelsinspektörernas bedömning av sin egen förmåga inom detta område på hur kontrollen utförs.

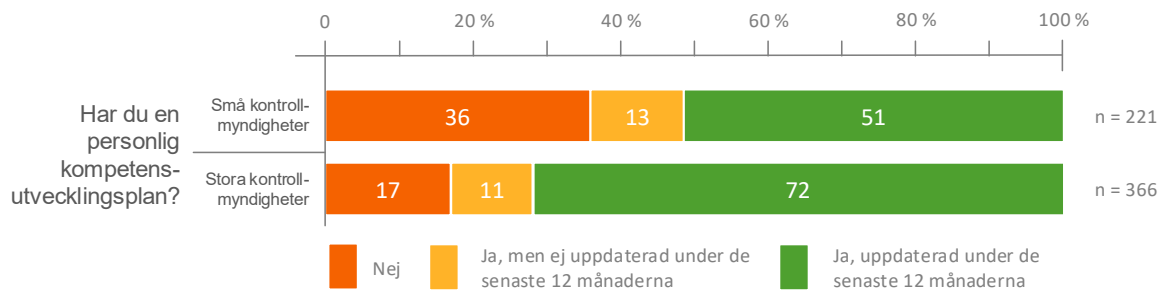
För att komma tillrätta med brister i kompetens krävs ett medvetet och långsiktigt arbete med kompetensutveckling. En viktig del i detta är personliga kompetensutvecklingsplaner för livsmedelsinspektörerna.

Tabell 4. Svarsfördelning på frågan "Har du en personlig kompetensutvecklingsplan?"

Har inspektörerna en personlig kompetensutvecklingsplan?	Antal	Andel
Ja, uppdaterad under senaste 12 månaderna	384	60 %
Ja, men ej uppdaterad under de senaste 12 månaderna	73	11 %
Nej	145	23 %
Vet ej	31	5 %
Inget svar	2	0 %
Total	635	100 %

Nästan tre fjärdedelar har en kompetensutvecklingsplan, merparten av dessa har även en som reviderats de senaste 12 månaderna. Men när vi jämför stora och små kontrollmyndigheter ser vi att det finns skillnader mellan kontrollmyndigheterna.

⁴⁷ Ej rensad data. Alla typer av kontroller.

Figur 22. Förekomsten av personliga kompetensutvecklingsplaner, fördelat på stora och små kontrollmyndigheter. Svarande som angivit "Vet ej" är exkluderade.

Livsmedelsinspektörer vid små kontrollmyndigheter uppger i lägre grad att de har kompetensutvecklingsplaner och endast hälften har en som uppdaterats de senaste 12 månaderna

Livsmedelsverkets insatser

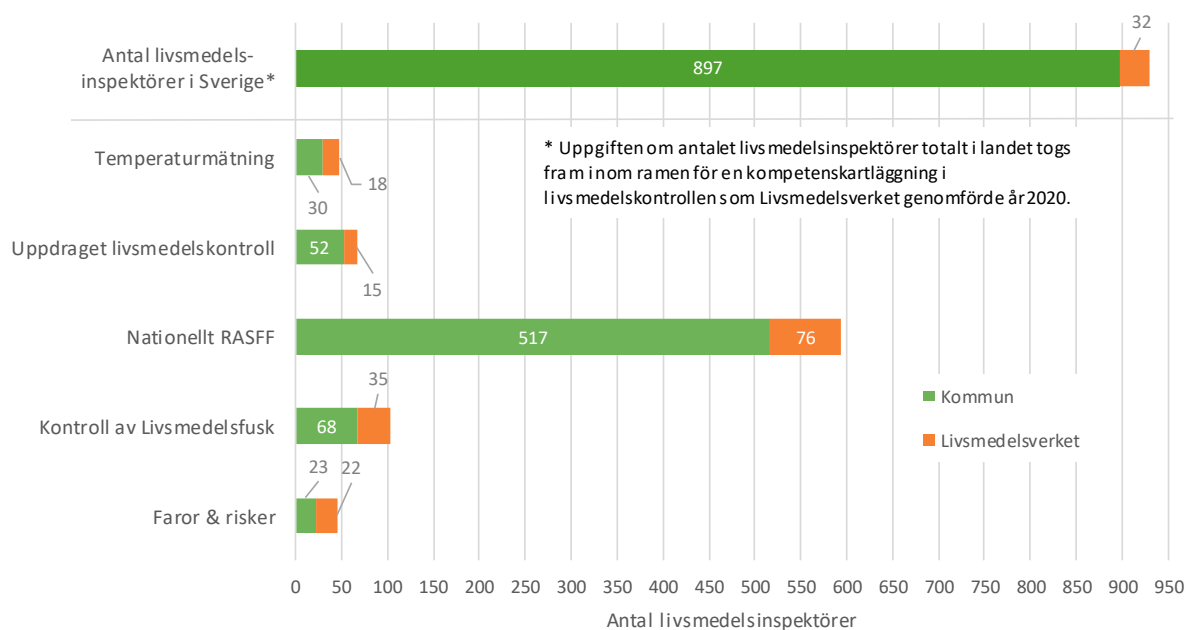
Livsmedelsverket har de senaste åren tagit fram ett antal webbaserade utbildningar riktade till kontrollpersonal. Satsningen på webbaserade utbildningar motiveras med att Sverige är ett land med stora geografiska avstånd och många kontrollmyndigheter. För att kunna erbjuda utbildningar som är tillgängliga för så många som möjligt valde Livsmedelsverket att utveckla webbaserade utbildningar.

Nedanför följer en kort beskrivning av de utbildningar som Livsmedelsverket tagit fram. En mer detaljerad beskrivning går att finna i rapporten *Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen - Livsmedelsverkets uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin*.⁴⁸

- Temperaturmätning – Lanserades 2019. Kursen ger kännedom om grunderna för hur temperaturmätning av livsmedel går till i olika situationer och med olika instrument.
- Uppdraget livsmedelskontroll – Lanserades i december 2017. Syftar till att ge nya inspektörer en gemensam syn på kontrolluppdraget och grundläggande kunskaper för att utföra uppdraget.
- Nationellt RASFF – Lanserades 2017. Ger deltagarna kunskaper i användandet av varningssystemet. Längre fram ges en mer detaljerad beskrivning av bakgrunden till utbildningen.
- Faror och risker – Lanserades i mars 2018. Utbildningen erbjuds inte i dagsläget eftersom den behöver omarbetas på grund av ny lagstiftning. Utbildningen ska ge deltagarna grundkunskaper om livsmedelsburna biologiska och kemiska faror och om hur dessa kan kontrolleras i livsmedelskedjan.

Antalet deltagare på utbildningarna har en avgörande betydelse för den effekt de kan tänkas få på upplevelsen av likvärdigheten i kontrollen. Utbildningar som syftar till att bidra till likvärdigare bedömningar eller ett mer enhetligt arbetssätt behöver ett högt deltagande för att få effekt i kontrollen.

⁴⁸ *Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen - Livsmedelsverkets uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin*, Dnr 2017/00867, Livsmedelsverket, 2020

Figur 23. Antalet deltagare på Livsmedelsverkets webbaserade utbildningar 2017-2019 samt antalet livsmedelsinspektörer totalt i Sverige.

När vi tittar på deltagandet i de kurser som Livsmedelsverket tagit fram kan vi se att de flesta utbildningarna hittills har haft få deltagare. Detta är särskilt tydligt när antalet kursdeltagare ställs i förhållande till antalet livsmedelsinspektörer i Sverige.⁴⁹ Det låga deltagandet kan även ställas i förhållande till antalet nyanställda inom den kommunala livsmedelskontrollen. I

kompetenskartläggningen som genomfördes år 2020 framkom att drygt 200 av inspektörerna som deltog i kartläggningen hade arbetat mindre än 5 år inom yrket och av dessa hade 40 arbetat mindre än 1 år.⁵⁰ Utbildningen ”Uppdraget livsmedelskontroll” riktar sig uttryckligen till nyanställda och lanserades i december 2017. Denna utbildning borde således varit aktuell för en stor del av de drygt 200 kommunala livsmedelsinspektörer som arbetat mindre än 5 år i yrket. Ändå är det bara drygt 50 personer från den kommunala kontrollen som gått utbildningen sedan den startade i slutet av 2017. Den enda utbildning som en större del av inspektörerna i landet har gått är utbildningen i Nationellt RASFF.

I regleringsbrevet för år 2016 fick Livsmedelsverket uppdraget att utreda och utveckla ett nationellt varningssystem för ökat informationsutbyte och samarbete mellan kontrollmyndigheterna. Uppdraget och förslaget att införa Nationellt RASFF redovisades i januari 2017 i rapporten ”Ett nationellt varningssystem om livsmedel”.⁵¹ En av åtgärderna som vidtogs i samband med införandet av varningssystemet var att ta fram en webbaserad utbildning för personal på berörda kontrollmyndigheter. Fram till årsskiftet 2019/2020 hade 593 personer genomfört utbildningen. Utbildningen föregicks av att samtliga berörda kontrollmyndigheter gavs möjlighet att delta i EU-

⁴⁹ Uppgiften om antalet livsmedelsinspektörer totalt i landet togs fram inom ramen för en kompetenskartläggning i livsmedelskontrollen som Livsmedelsverket genomförde under år 2020. Inför den kartläggningen samlades kontaktuppgifter in till samtliga personer vid landets kommunala kontrollmyndigheter (samt Livsmedelsverket ”som arbetar operativt med livsmedels- och dricksvattenkontroll”).

⁵⁰ *Kompetens i kontrollen – Inventering av kontrollpersonalens behov av stöd, vägledning och utbildningsinsatser*, Livsmedelsverket, 2020

⁵¹ *Ett nationellt varningssystem om livsmedel*, Livsmedelsverket, 2017

kommissionens initiativ Better Training for Better Food som erbjuder en e-utbildning om RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed). Införandet av nationellt RASFF har ännu inte utvärderats.

Arbetet med God kontrollsed

Ytterligare en insats från Livsmedelsverket som är tänkt att höja kompetensen inom livsmedelskontrollen är arbetet med God kontrollsed. Insatsen är tänkt att fylla behovet av en enhetlig grundutbildning för inspektörsyrket, då en sådan saknas i dagsläget. En av utgångspunkterna för arbetet är att livsmedelskontrollen ska vara enhetlig och likvärdig:

”Kontrollmyndigheterna arbetar på ett enhetligt sätt vilket ger en likvärdig kontroll. Liknande företag i olika delar av landet men också inom en och samma kommun ska få likvärdig kontroll och bedömning.”⁵²

I arbetet med God kontrollsed identifierades två viktiga områden för det fortsatta arbetet, nämligen etik i yrkesrollen och kontrollprocessen. Arbetet under 2019 och 2020 har fokuserat på dessa två delar.

I början av 2020 publicerade Livsmedelsverket det vägledande dokumentet ”Etik i din yrkesroll”. Syftet med vägledningen är ”att göra frågan om etik i yrkesrollen mer konkret och texterna ska inspirera till reflektion, diskussion och en medvetenhet om etik i inspektörens arbetsvardag”. Innehållet i dokumentet ska också ingå i den utbildningsturné som ska genomföras. Dokumentet publicerades under 2020.

Inom ramen för arbetet med God kontrollsed har även en webbaserad utbildning om kontrollprocessen tagits fram. Utbildningen behandlar hur ett rutinmässigt kontrollbesök planeras, genomförs och hur eventuella avvikelser därefter bör hanteras av myndigheten. Ett särskilt fokus läggs i utbildningen just på hur avvikelser definieras och hur myndigheten därefter hanterar dem. Utbildningen är tänkt att leda till att Sveriges kontrollmyndigheters arbete bedrivs ”rättssäkert och enhetligt för en likvärdig kontroll”.⁵³ Även denna utbildning kommer vara en del i den utbildningsturné som är planerad. Utbildningen i kontrollprocessen lanserades under 2020.

Arbetet med God kontrollsed är tänkt att knytas samman i en utbildningsturné som riktar sig till alla som arbetar i den offentliga livsmedelskontrollen. Utbildningsturnén var ursprungligen tänkt att genomföras under våren 2020. På grund av de begränsningar som infördes för att hejda spridningen av covid-19 har dock utbildningen skjutits upp.

Utbildningsturnén bygger vidare på innehållet i e-utbildningen ”Kontrollprocessen - från förberedelse till avvikelshantering”. Totalt var åtta tillfällen på fem olika orter planerade. Målet med utbildningsturnén är att kontrollmyndigheter i Sverige applicerar ett mer enhetligt arbetssätt som leder till en likvärdig livsmedelskontroll och en bättre kontrollupplevelse för företagen

---

⁵² Slutrapport Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen Livsmedelsverkets uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin, Dnr 2017/00867, Livsmedelsverket, 2020, sida 11

⁵³ Slutrapport Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen Livsmedelsverkets uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin, Dnr 2017/00867, Livsmedelsverket, 2020, sida 13

Slutsats

Resultaten visar att det finns påtagliga skillnader i erfarenhet och kunskap mellan landets kontrollmyndigheter. Erfarenheten och kunskap kommer ofrånkomligt skilja sig mellan livsmedelsinspektörer, precis som inom alla andra yrkesgrupper. Detta är något som arbetsgivarna ska kunna hantera i planeringen och fördelningen av arbetet. Ur ett likvärdighetsperspektiv är det ett större problem om vissa kontrollmyndigheter i betydligt högre grad har anställda med liten erfarenhet och särskilt om dessa skillnader mellan kontrollmyndigheter består över tid. Utvärderingen har visat att så förefaller vara fallet.

Resultaten visar att det finns skillnader i kompetens mellan stora och små kontrollmyndigheter som är problematisk. En högre andel av livsmedelsinspektörer vid små kontrollmyndigheter har kortare erfarenhet och de bedömer i flera fall sin förmåga som lägre än sina kollegor vid stora kontrollmyndigheter. Kontrollmyndighetens storlek har särskilt stor betydelse då en kontrollmyndighet med få livsmedelsinspektörer är mer beroende av dessa personer. Dessa enskilda personers yrkeserfarenhet blir hela myndighetens samlade yrkeserfarenhet. Mindre erfarna livsmedelsinspektörer på större kontrollmyndigheter kan genom stöd och en lämplig fördelning av arbetsuppgifter tillskansa sig erfarenhet utan att det behöver få några betydande konsekvenser för företagen. På små kontrollmyndigheter med endast ett fåtal anställda får deras kompetens, eller brist på kompetens, en betydligt större inverkan på livsmedelsföretagens upplevelse av kontrollen. Resultaten visar dessutom att en större andel av inspektörerna vid små kontrollmyndigheter arbetar en så liten andel av sin tjänst med livsmedelskontroll, att det rimligtvis blir svårt att upprätthålla och utveckla kompetensen. En försvårande omständighet är dessutom att en mindre andel av livsmedelsinspektörerna vid små kontrollmyndigheter har en uppdaterad kompetensutvecklingsplan. Att små kontrollmyndigheter utmärker sig på ett negativt sätt i detta sammanhang är särskilt allvarligt med tanke på att det är där det största behovet av kompetensutveckling föreligger. Sammantaget visar dessa resultat att det finns skillnader i kompetens mellan olika kontrollmyndigheter som med stor sannolikhet påverkar hur kontrollen utförs och livsmedelsföretagarnas upplevelse av kontrollen.

Mycket av Livsmedelsverkets arbete med att utveckla livsmedelskontrollen består i olika former av kompetensutvecklande insatser. Ett betydande arbete har genomförts för att ta fram webbaserade utbildningar inom olika ämnesområden. Merparten av dessa utbildningar har ännu inte haft någon avgörande effekt på likvärdigheten i livsmedelskontrollen, då det låga deltagarantal i sig självt omöjliggör en sådan effekt. Flera av utbildningarna är dock nya och det är därför för tidigt att säga om de varit framgångsrika eller inte. Men det faktum att en utbildning som "Uppdraget livsmedelskontroll" inte haft mer än drygt 50 deltagare från den kommunala kontrollen, två år efter lansering, måste dock ses som ett svagt resultat.

Undantaget från det låga deltagandet är utbildningen i Nationellt RASFF. Denna utbildning är en del av den större insatsen att införa det nationella varningssystemet. Den intressanta effekten är således snarare effekten av införandet, än effekten av utbildningen. Införandet av nationellt RASFF har ännu inte utvärderats. Hanteringen av icke säkra livsmedel i Sverige är inte ett område som identifierats som viktigt för företagets upplevelse av likvärdighet, men insatsen skulle kunna inverka på i vilken grad liknande bedömningar görs och att liknande avvikelser hanteras på samma sätt.

Insatserna inom ramen för arbetet med God kontrollsed är ännu för tidiga att utvärdera. Effekterna av dessa insatser återkommer vi till i kommande rapporter. Det finns dock goda möjligheter att mäta effekterna av detta arbete då insatserna syftar till att förändra arbetssättet i kontrollen, exempelvis gällande vad som kontrolleras och hur avvikelser hanteras. Detta är områden där det finns skillnader mellan kontrollmyndigheterna idag och där vi har tillgång till data för att studera förändringar.

Liknande upplägg vid kontroll av liknande anläggningar

Att ett liknande upplägg används vid kontroll av liknande anläggningar antas ha betydelse för upplevelsen av likvärdighet.

På vilket sätt kontrollen genomförs har i olika sammanhang framhållits som betydelsefullt för den upplevda likvärdigheten. I detta ingår exempelvis om kontrollen föränmäls eller inte, vilka delar av lagstiftningen som kontrolleras och vilka kontrollmetoder som används.

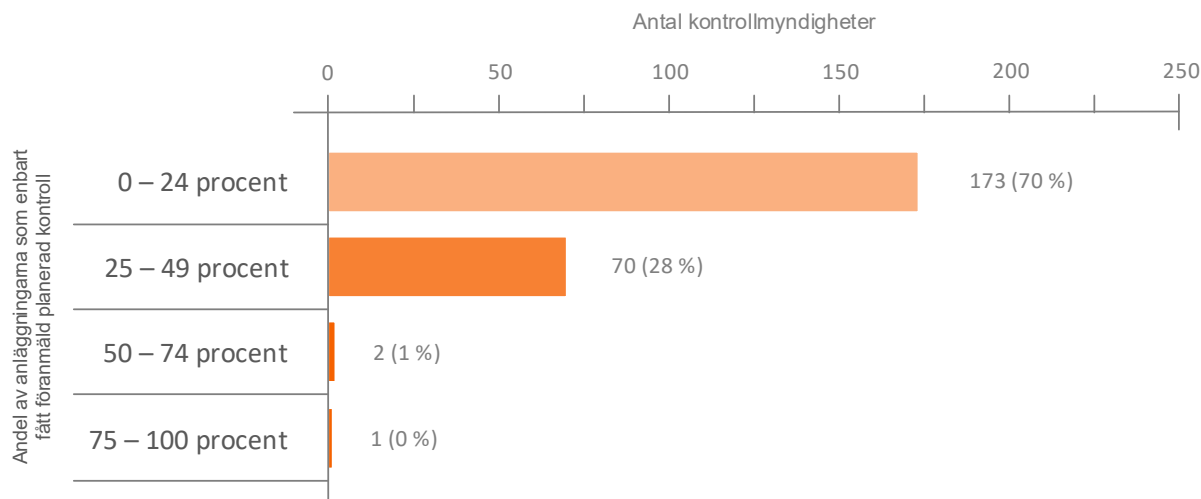
Föränmälda kontroller

Om en kontroll anmäls i förväg eller inte har betydelse för företagaren då den med en förvarning har möjlighet att planera verksamheten för att minimera störningar på grund av kontrollen. I gällande lagstiftning anges dock att kontroller bör utföras utan föränmälan.⁵⁴ Men det finns kontroller som behöver föränmälas, exempelvis revision. När anläggningar ligger avskilt till kan det dessutom av praktiska skäl vara nödvändigt att göra detta för att undvika långa resor för att sedan finna att ingen är på plats vid anläggningen. Men finns det då kontrollmyndigheter som föränmäler sina kontroller mer systematiskt? För att studera detta kan vi åter titta på den restaurangkedja som vi studerat tidigare. Restaurangerna är lämpliga att studera då de har öppet bestämda tider och det under öppettiderna garanterat finns personal på plats. Det finns av det skälet ingen anledning att föränmäla kontrollerna för att undvika onödiga resor. Totalt fick 117 av 124 restauranger planerad kontroll under år 2019. Endast vid sju restauranger gjordes enbart föränmälda (planerade) kontroller. Fyra av dessa hade fått en eller flera oanmälda kontroller året innan. Resterande tre restauranger var nya och kontrollbesöket var förmodligen ett inledande besök. Utifrån denna jämförsele av mycket lika anläggningar som finns spridda över hela landet, finns det inget som tyder på systematiska skillnader i hur kontrollmyndigheter använder föränmäld eller oanmäld kontroll.

Men om vi studerar den nationella statistiken över genomförda kontroller så kan vi se att en del kontrollmyndigheter använder föränmäld kontroll i högre utsträckning än andra.

---

⁵⁴Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2017/625, artikel 33

Figur 24. Andel av kontrollmyndigheternas anläggningar som endast fått förannmälda planerade kontroller under perioden 2018-2019. Alla anläggningar som varit aktiva under 2018 och 2019 och fått planerad kontroll under denna period.

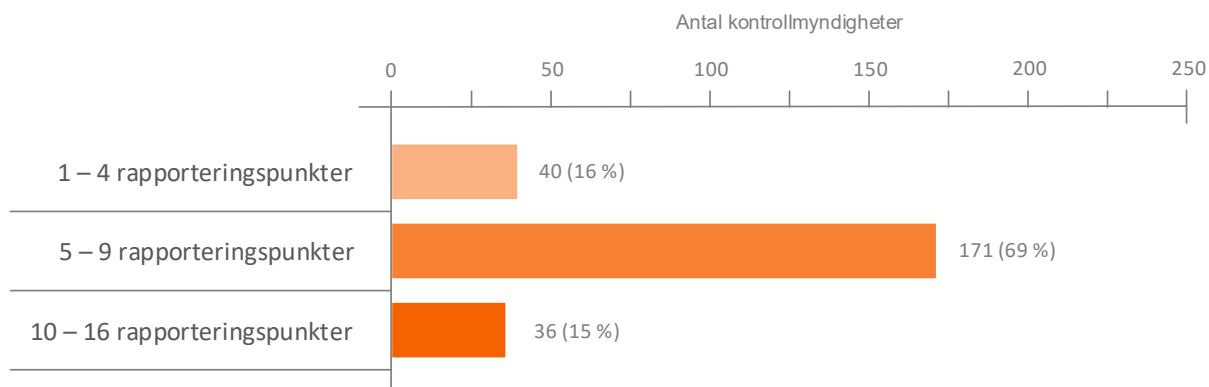
Om vi tittar på hur stor andel av anläggningarna vid respektive kontrollmyndighet som endast fått förannmälda planerade kontroller under 2018 och 2019 så ser vi att det endast finns 3 myndigheter som enbart genomfört förannmälda kontroller på över hälften av anläggningarna. Detta kan jämföras med de 174 kontrollmyndigheter som enbart genomfört förannmälda kontroller vid mindre än 25 procent av sina anläggningar. Resultatet för 2018-19 avviker inte från tidigare år utan fördelningen har varit relativt stabilt sedan 2015-16.

Resultatet från 2018-19 visar dessutom att små kontrollmyndigheter oftare har en stor andel anläggningar som enbart fått förannmäld planerad kontroll. Det finns inget tydligt mönster om vi jämför mellan olika län.

Kontrollens innehåll

Vad som kontrolleras har också betydelse för upplevelsen av likvärdighet. Betydande skillnader i vilka områden av lagstiftningen som kontrolleras kan upplevas som att vissa företag har en fördel genom att inte behöva bli kontrollerade gentemot viss lagstiftning, vilket andra företag blir. Ytterligare en aspekt av detta är att det kan finnas olika tillvägagångssätt vid kontrollen. Exempelvis kan ett kontrollbesök innefatta kontroll av enstaka eller många lagstiftningsområden vid samma tillfälle. I det första fallet blir kontrollen förmodligen mer fördjupad på vissa områden medan den i det senare fallet blir mer övergripande. Båda typerna av kontrollbesök förekommer, men systematiska skillnader i vilken typ av kontroll företagen får kommer med stor sannolikhet upplevas som ett tecken på bristande likvärdighet.

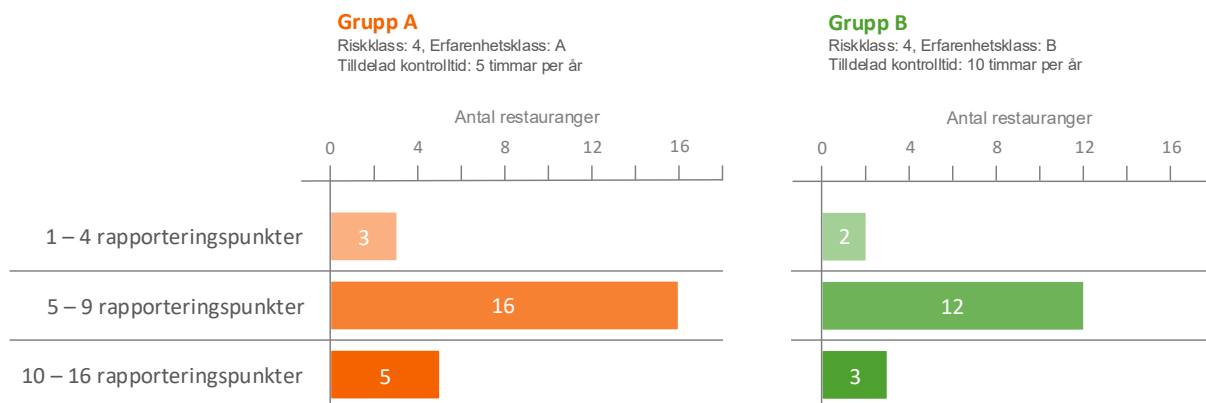
Om vi börjar med att titta på kontrollmyndighetsnivå kan vi se att det finns skillnader mellan dessa i hur många rapporteringspunkter som kontrolleras vid planerad kontroll.

Figur 25. Antal rapporteringspunkter per kontroll (medianvärdet) för varje kontrollmyndighet år 2019. Alla anläggningar, endast planerad kontroll.

För att jämföra kontrollmyndigheterna har vi räknat ut medianvärdet över hur många rapporteringspunkter som kontrolleras vid en planerad kontroll vid kontrollmyndigheterna. Är medianvärdet lågt visar det att kontrollmyndigheten oftast fokuserar på en begränsad del av livsmedelslagstiftningen vid de planerade kontrollerna. Är medianvärdet högt visar det att varje enskild kontroll oftast täcker in en större del av lagstiftningen. Som det framgår av diagrammet ovanför (Figur 25) kontrollerar en majoritet av kontrollmyndigheterna mellan 5-9 rapporteringspunkter vid varje planerad kontroll. Men det finns kontrollmyndigheter som gör mer och mindre. Nästan exakt lika många kontrollmyndigheter kontrollerar mellan 1-4 rapporteringspunkter per planerad kontroll, som kontrollerar 10-16 rapporteringspunkter. Den stora skillnaden mellan dessa kontrollmyndigheter är en tydlig indikation på att kontrollens upplägg vid dessa kontrollmyndigheter skiljer sig åt. Det går inte att se någon förändring i jämförelse med resultatet för år 2018.

Hur ser då kontrollen ut när den utförs vid anläggningar som är lika varandra? Antalet rapporteringspunkter som kontrolleras kan delvis variera utifrån vilka typer av anläggningar kontrollmyndigheten kontrollerar, eftersom alla rapporteringspunkter inte är aktuella för alla typer av anläggningar. För att studera om det finns skillnader även mellan lika anläggningar återvänder vi till restaurangerna i den rikstäckande kedjan som vi tittat på tidigare. I syfte att studera restauranger som är så lika som möjligt har vi valt att titta på två grupper av restauranger från restaurangkedjan. I båda grupperna ingår restauranger som alla har exakt samma riskklassning och exakt samma tilldelade kontrolltid under perioden 2018-2019. Skillnaden mellan grupperna är att den ena har reducerad kontrolltid eftersom kontrollmyndigheten utifrån sin erfarenhet från tidigare kontroller vid anläggningen bedömt att kontrolltiden kan reduceras. Den andra gruppen är identisk med den andra men för dessa har kontrolltiden inte reducerats.

Figur 26. Genomsnittligt antal rapporteringspunkter per kontroll under perioden 2018-2019 för restauranger/anläggningar i rikstäckande restaurangkedja, uppdelat två grupper av restauranger som är lika varandra avseende riskklass och tilldelad kontrolltid.

Vi ser tecken på kontrollmyndigheternas olika arbetssätt även när vi tittar på restaurangernas kontroll. Det finns restauranger som i genomsnitt kontrolleras mot 10-16 rapporteringspunkter per kontroll samtidigt som det finns de som kontrolleras mot 1-4 rapporteringspunkter i genomsnitt. Det bör noteras att antalet restauranger som ingår i denna jämförelse är litet och att jämförelsen framförallt skall ses som ett exempel på de skillnader vi tidigare såg när vi tittade på alla anläggningar. Denna jämförelse stärker bilden av att det inte är skillnader mellan anläggningarna vi ser utan att det faktiskt handlar om olika arbetssätt och olika upplägg av kontrollen.

Livsmedelsverkets insatser

Under 2017 inleddes ett samarbete mellan Livsmedelsverket och sju kontrollmyndigheter med ansvar för huvudkontorskontroller av större rikstäckande kedjor. Gruppen träffas ett antal gånger per år och med fokus på erfarenhetsutbyte och gemensamma projekt. Syftet med samarbetet är att skapa förutsättningar för en likvärdig kontroll, och att utbyta erfarenheter. Samordning av huvudkontorskontrollerna har ännu inte utvärderats.

Livsmedelsverkets arbete med God kontrollsed har som tänkt effekt att kontrollens arbetssätt ska bli mer enhetligt och likvärdigt. Särskilt gäller detta de skillnader som vi ser i antalet rapporteringspunkter som kontrolleras vid varje kontroll. Livsmedelsverkets kommunikationsinsatser och vägledningsarbete syftar överlag till att leda livsmedelskontrollen mot ett gemensamt synsätt på hur kontroll ska genomföras.

Slutsats

Resultatet visar att det finns skillnader i hur kontrollens genomförs. Resultaten gällande föranmälda kontroller är lite tvetydiga. När vi tittar på anläggningar som är lika varandra och som är väl lämpade för oanmälda kontroller finns inga skillnader men om vi studerar användandet av föranmälda kontroller per kontrollmyndighet framträder vissa skillnader. Spridningen mellan kontrollmyndigheterna är dock inte så stor som inom vissa andra områden. Det kan dessutom finnas giltiga skäl för att föranmäla kontroller. Sammantaget förefaller inte användandet av föranmäld kontroll utgöra en allvarlig brist i likvärdighetsperspektivet.

Skillnader i antalet rapporteringspunkter som kontrollmyndigheterna i allmänhet kontrollerar vid ett besök indikerar dock en större brist i likvärdighet. Förvisso ligger en stor del av kontrollmyndigheterna samlade kring ett gemensamt arbetssätt men det finns relativt stora grupper som avviker från denna majoritet. Sammantaget utgör de nästan en tredjedel av kontrollmyndigheterna.

Vi har inte kunnat se några förändringar över tid som tyder på en ökad likvärdighet inom detta område. Vi kommer att fortsätta följa utvecklingen inom dessa områden i kommande rapporter och eventuellt även genomföra fördjupade utvärderingar av insatser som Livsmedelsverket genomfört inom detta område.

Liknande bedömning görs

Att liknande bedömningar görs i liknande fall antas ha betydelse för upplevelsen av likvärdighet.

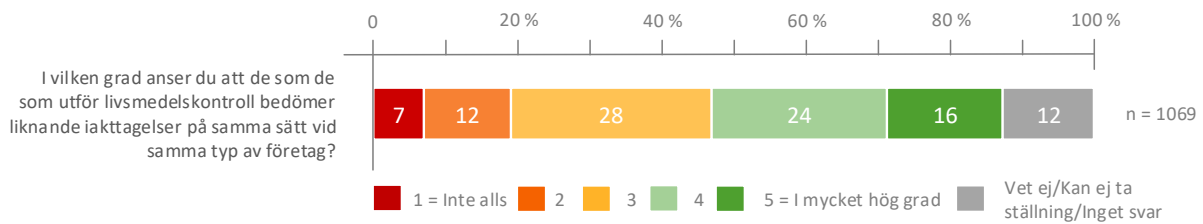
Kontrollmyndigheternas bedömning av det som iakttas hos företaget är en avgörande aspekt av kontrollen. I och med att kontrollen är målstyrd, det vill säga styrs mot mål snarare än genom detaljerade regler, finns ett utrymme för olika bedömningar av liknande iakttagelser. I en enkätundersökning riktad till företag med Livsmedelsverket som kontrollmyndighet instämde 86 procent i att det var viktigt för dem att inspektörerna tillämpar reglerna likvärdigt.⁵⁵

Bedömningsmomentet ska skiljas från både själva förmågan att överhuvudtaget göra en iakttagelse och hanteringen av brister. Bedömningen är det moment där en iakttagelse är gjord och inspektören bedömer huruvida iakttagelsen utgör ett fall av bristande efterlevnad av lagstiftningen eller inte. Av naturliga skäl är bedömningsmomentet svårt att mäta. Vi har varken data av tillräckligt god kvalitet eller kontrollerade situationer där detta skulle kunna mätas. Det vi kan mäta är de steg som kommer efter bedömningen, det vill säga hanteringen av avvikelser. I vilken grad livsmedelsinspektörer faktiskt hittar brister i lagstiftningen kan vi inte med säkerhet uttala oss om. Vi kan endast säga något om i vilken grad de noterar avvikelser vid kontrollbesök, vilket inte behöver vara samma sak.

Men hur upplever då företagen att livsmedelskontroll bedömer liknande iakttagelser?

---

⁵⁵ *Kontrollens roll skiljer sig mellan livsmedelsbranscherna - företagets syn på kontrollen*, Thomas Ahlström, Gunilla Jansson och Susanne Sylvén, Rapport 29-2011, Livsmedelsverket, 2011

Figur 27. Livsmedelsföretagarnas upplevelse av bedömningarna i livsmedelskontrollen. Sammanvägt svar för livsmedelstillverkare, storhushåll och livsmedelsbutiker.

En större andel (40 procent) uppger något av de två positiva alternativen och instämmer därmed att livsmedelskontrollen gör liknande bedömningar. Ungefär hälften så många (19 procent) anger något av de två mest negativa svarsalternativen. Det är en högre andel av företagen som kunnat ta ställning till denna fråga i jämförelse med liknande frågor om olika aspekter av likvärdigheten. Det indikerar att detta är en fråga som känns relevant för företagen. Det finns skillnader i hur olika företag svarat på denna fråga. Stora företag inom livsmedelstillverkning avviker negativt på frågan såtillvida att de angivit något av de negativa svarsalternativen i högre grad. Stora livsmedelstillverkare har i hög grad Livsmedelsverket som kontrollmyndighet.

Det är dock oklart exakt hur företagen tolka frågan när de besvarade den. Precis som vi konstaterat tidigare kan det vara så att de vägt in hur funna avvikelser hanteras.

Livsmedelsverkets insatser

Livsmedelsverket bedriver för närvarande ett omfattande utvecklingsarbete inom den egna kontrollverksamheten vilket skulle kunna få konsekvenser för hur kontrollen upplevs av de företag som kontrolleras av myndigheten, till exempel en hel del företag i gruppen stora livsmedelstillverkare.

Flera av de kompetensutvecklingsinsatser som beskrivits tidigare i rapporten avser att leda till mer likvärdiga bedömningar inom vissa specifika områden.

Slutsats

Vi kan inte dra några slutsatser om utvecklingen av likvärdigheten i bedömningsmomentet då det saknas tillförlitlig data. Vi kan dock konstatera att detta förefaller vara en viktig fråga för företagen. Vi kan också konstatera att det inte på något vis är en samstämmigt negativ bild som företagen förmedlar gällande detta.

Då bedömningsmomentet blir tydligt först när det hanteras på ett visst sätt kan det dessutom ifrågasättas om bedömningen i sig självt inverkar särskilt mycket på företagarnas upplevelse av likvärdighet. Förmodligen är det de konsekvenser som bedömningen får som företagen främst reagerar på.

Liknande brister hanteras på samma sätt

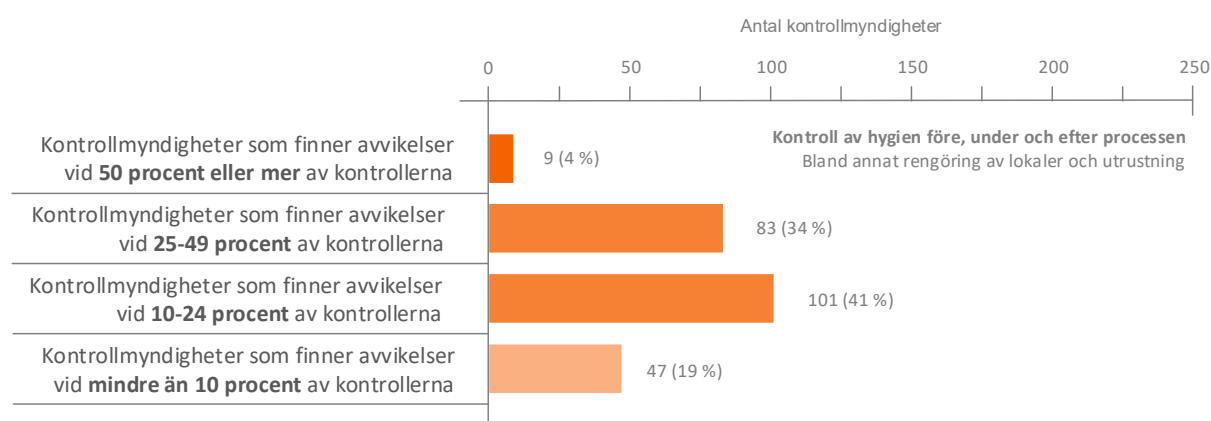
Att brister hanteras på liknande sätt av olika kontrollmyndigheter antas ha betydelse för upplevelsen av likvärdighet.

Brister som upptäcks vid kontroll och som bedöms vara just brister kan hanteras på olika sätt. Skillnader i hur bristerna hanteras antas påverka företagarnas upplevelse av livsmedelskontrollens likvärdighet.

Skillnader i hanteringen kan uppstå vid flera olika tillfällen. I det första skedet kan det skilja sig i vilken grad bristen noteras som en avvikelse i kontrollrapporten. I vissa fall hanteras brister i efterlevnaden av lagstiftningen utan att det noteras som avvikelser i kontrollrapporten, exempelvis genom att bristen åtgärdas direkt vid kontrolltillfället. Kontrollmyndigheten kan dessutom välja att antingen vidta administrativa sanktioner eller att enbart konstatera att bristen föreligger men inte ställa formella krav på åtgärd. Slutligen kan det föreligga skillnader i hur kontrollmyndigheterna väljer att följa upp avvikelsen. Det kan exempelvis ske vid en extra offentlig kontroll eller vid nästa planerade kontroll. En extra offentlig kontroll innebär ytterligare kostnader för företagaren.

Skillnader i hur brister och avvikelser hanteras får både administrativa och ekonomiska konsekvenser för företagen. Om skillnaderna är stora och om det upplevs som att skillnaderna inte går att motivera med skillnader mellan företagen eller företagens historia, kommer de upplevas som en brist på likvärdighet av livsmedelsföretagarna.

I delrapporten från 2018 redovisades resultatet från en undersökning i vilken Sveriges livsmedelsinspektörer fick uppge hur de skulle hantera ett antal fiktiva kontrollsituationer. Resultatet visade att det fanns stora skillnader i hur inspektörerna valde att hantera samma situation. Exempelvis var det skillnader i vilken grad inspektörerna valde att sätta en avvikelse i några av kontrollsituationerna. Att det finns skillnader mellan kontrollmyndigheter i benägenheten att sätta avvikelser vid kontrollbesök visar sig även i statistiken från livsmedelskontrollen i landet.

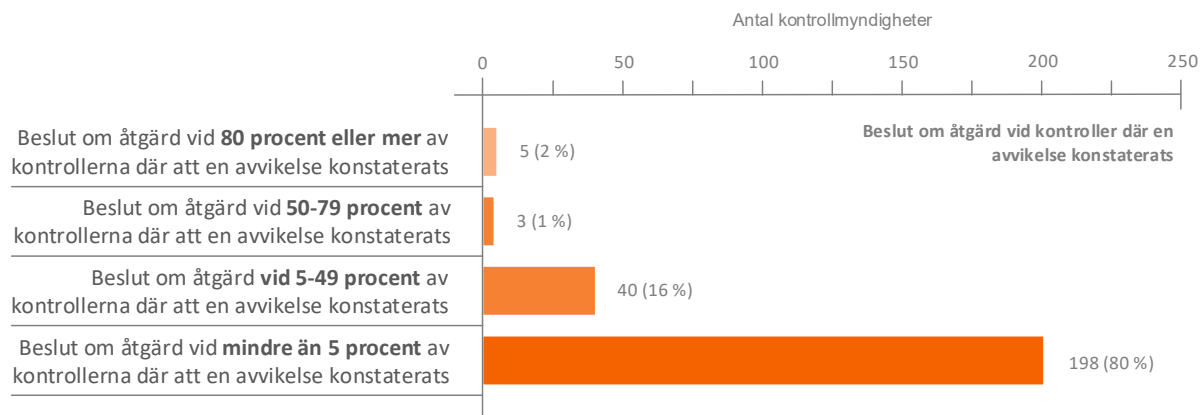

Figur 28. Kontrollmyndigheternas benägenhet att finna avvikelser vid kontroll av hygien före, under och efter processen (J03) år 2019. Kontrollmyndigheter med färre än 20 kontroller av aktuell rapporteringspunkt är exkluderade. Alla anläggningar och alla typer av kontroller är medräknade.

Om vi studerar alla de drygt 60 000 kontroller där rapporteringspunkten ”hygien före, under och efter processen” (J03) granskats så kan vi se att 9 kontrollmyndigheter sätter avvikelser vid 50 procent eller mer av dessa kontroller. Ungefär en tredjedel av kontrollmyndigheterna sätter avvikelser vid 25-49

procent av dessa kontroller medan 47 kontrollmyndigheter gör det på mindre än 10 procent av kontrollerna. Det har inte skett någon förändring i denna fördelning i jämförelse med tidigare år.

Ytterligare en skillnad mellan inspektörerna som presenterades i delrapporten från 2018 var att det fanns skillnader i vilken grad man ville fatta beslut om åtgärd på grund av bristande efterlevnad av lagstiftningen. Även detta är något som vi kan se i statistiken från genomförd kontroll.

Figur 29. Kontrollmyndigheternas andel beslut vid kontroller där en avvikelse konstaterats år 2019. Alla kontroller och alla typer av anläggningar är medräknade.

I de fall då inspektören har konstaterat en avvikelse väljer några myndigheter att alltid eller nästan alltid fatta ett beslut om åtgärder medan många andra kontrollmyndigheter gör det ytterst sällan eller aldrig. Dessa skillnader indikerar olika arbetssätt hos kontrollmyndigheterna, där vissa kontrollmyndigheter har som rutin att fatta beslut vid konstaterade avvikelser medan andra endast gör det i undantagsfall. En stor andel av kontrollmyndigheterna tar beslut om åtgärd vid mindre än 5 procent av kontrollerna där en avvikelse konstaterats. Denna andel ökade till 80 procent år 2019 från 74 procent år 2018. Att denna grupp av kontrollmyndigheter ökar skulle kunna tyda på en ökad likvärdighet i kontrollen då flera kontrollmyndigheter förefaller ha ett liknande arbetssätt. Ökningen är dock en återgång till de nivåer som fanns år 2017 och 2016 vilket tyder på att det snarare var 2018 som utgjorde undantaget. Vi kan också se att den grupp bestående av fem kontrollmyndigheter år 2019, som har störst andel beslut om åtgärd (av kontroller med avvikelse), utförde 7 procent av kontrollerna i landet år 2019. Så även om de till antalet är få, utför de i förhållande till sitt antal en större andel av kontrollerna i Sverige.

Livsmedelsverkets insatser

I slutet av 2017 lanserade Livsmedelsverket en kontrollrapportsmall tillsammans med Göteborgs stad, Stockholms stad, Malmö stad och Uppsala kommun. Mallen gjordes tillgänglig för samtliga kontrollmyndigheter i landet. En uppföljning av hur mallen användes genomfördes i slutet av 2018 och besvarades av 99 anställda vid 58 namngivna kontrollmyndigheter. Av resultatet framgick att av de kontrollmyndigheter som besvarade enkäten använde merparten mallen. De flesta hade anpassat den för sina egna behov. Uppföljningen visade dessutom att det bland de svarande fanns ett tydligt önskemål om en gemensam kontrollrapportsmall för livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket avser att fortsätta arbetet med mallen och annat stödmaterial.

Livsmedelsverkets arbete med God kontrollsed innefattar flera insatser som är tänkta att påverka hur bristande efterlevnad av lagstiftningen hanteras av kontrollmyndigheterna. Den webbaserade utbildningen i kontrollprocessen som lanserats är exempelvis tänkt att introducera ett gemensamt

förhållningssätt kring hur kontroller ska hanteras när en avvikelse konstaterats. Detta är även en viktig del i den utbildningsturné i God kontrollsed som är planerad.

I dagsläget är det dock för tidigt att uttala sig om några effekter då den ena av dessa insatser ännu inte genomförts och den andra nyss lanserades. En önskad effekt av dessa insatser är dock att det framöver går att se ett mer enhetligt (likvärdigt) arbetssätt i kontrollen avseende i vilken grad avvikelser noteras. Insatserna förväntas även leda till förändringar när det gäller i vilken grad dessa avvikelser leder till beslut om åtgärd.

Slutsats

Analysen har visat att det finns betydande skillnader i hur landets kontrollmyndigheter hanterar brister. Framförallt finns det skillnader i vilken grad avvikelser hittas och noteras i samband med kontroller. Förvisso kan det finnas vissa skillnader i företagens regelefterlevnad mellan olika kontrollmyndigheter men dessa skillnader är för stora för att förklaras av detta. Det vi ser är istället skillnader i arbetssätt som vi även kan se tidigare år. Det finns inget som tyder på att dessa skillnader minskat eller att likvärdigheten avseende detta har ökat.

När vi tittar på kontrollmyndigheternas benägenhet att fatta beslut om sanktionsåtgärd (vid bristande efterlevnad) framträder en lite annan bild. Merparten av kontrollmyndigheterna tar endast i undantagsfall beslut om åtgärd när en avvikelse har konstaterats. I jämförelse med år 2018 har dessutom denna andel ökat till en nivå som motsvarar hur det såg ut år 2017 och 2016.

Kontrollmyndigheternas arbetssätt förefaller här vara förhållandevis enhetligt. Vi har dock konstaterat att de få kontrollmyndigheter som avviker markant från majoriteten är relativt stora och utför en, i förhållande till sitt antal, stor andel av kontrollerna. Men även om vi tar hänsyn till detta förefaller det inom detta område inte finnas någon stor brist i likvärdigheten, framförallt inte om vi jämför med andra områden. Men detta innebär inte att den bild som vi ser är önskvärd eller mest verkningsfull. Att allt fler kontrollmyndigheter undviker att fatta beslut om sanktionsåtgärder är kanske inte en önskvärd utveckling om vi ser till målen med livsmedelskontrollen. Detta sätter fingret på ett dilemma med att fokusera allt för mycket på likvärdighet och ett enhetligt arbetssätt i kontrollen. Även om livsmedelsföretagen upplever att det är likvärdigt inom ett område och vi kan se att kontrollen har ett enhetligt arbetssätt, behöver det inte innebära att kontrollens arbetssätt är det bästa för att uppnå målen med kontrollen.

Sammantaget indikerar resultatet inte att det skett några påtagliga förändringar gällande graden av likvärdighet inom detta område om vi ser några år tillbaka i tiden. Detta är inte särskilt förvånande då de insatser som har störst förväntad effekt inom detta område ännu inte har genomförts. De insatser som Livsmedelsverket planerar inom detta område förväntas leda till effekter som är möjliga att mäta. Det gäller både hur avvikelser sätts och i vilken grad avvikelser leder till beslut om åtgärd. Vi kommer således fortsätta att följa utvecklingen inom detta område i kommande rapporter.

Diskussion

Likvärdigheten i livsmedelskontrollen, och kanske framförallt bristen på likvärdighet, har diskuterats i många år. Vad den bristande likvärdigheten består av har dock inte alltid tydliggjorts. Att hänvisa till bristande likvärdighet har i vissa fall snarare förefallit vara ett uttryck för ett allmänt missnöje med hur livsmedelskontrollen i Sverige fungerar. I denna och tidigare rapporter, inom ramen för regeringsuppdraget att utvärdera effekterna av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen, har det av denna anledning fokuserats särskilt på att dissekera och definiera likvärdighetsbegreppet.

Ur ett av perspektiven på likvärdighet studerar vi livsmedelskontrollen utifrån företagens perspektiv. En likvärdig kontroll är i detta sammanhang en upplevelse av att kontrollen arbetar på ett liknande sätt och gör liknande bedömningar. Denna upplevelse antas bygga på vissa faktiska skillnader i hur livsmedelskontrollen arbetar, hanterar och bedömer olika situationer.

Livsmedelsföretagens upplevelse har i denna rapport belysts med resultatet från en undersökning, där en fråga om kontrollens likvärdighet ställts direkt till företagen. Vi kan i detta resultat se att företagen är påtagligt splittrade i sin syn på likvärdigheten i kontrollen. Det är varken en samstämmigt negativ eller positiv bild som framträder, utan det finns företag som upplever att kontrollen inte är likvärdig och det finns de som upplever att den är det. Det finns därutöver en inte försumbar andel företag som inte förefaller ha någon stark åsikt i frågan. Dessa resultat är viktiga att beakta när den bristande likvärdigheten diskuteras. Det finns förvisso brister i livsmedelskontrollens likvärdighet, vilket vi även kan se om vi studerar faktiska skillnader i hur kontrollen genomförs, men upplevelsen av att dessa brister finns eller att de är betydande, delas inte ens av en majoritet av företagen.

När vi har tittat på de områden som vi antar har betydelse för hur livsmedelskontrollen upplevs kan vi se att det föreligger verkliga skillnader i hur kontrollen arbetar, hanterar och bedömer olika situationer. När vi studerar utvecklingen över tid kan vi inte se att utvecklingen går mot ökad grad av likvärdighet. Det förefaller dock inte heller som att vi fått större brister i likvärdigheten de senaste åren. Det finns dessutom områden där bristerna i likvärdighet inte förefaller vara stora, nu eller tidigare. Men det behöver inte nödvändigtvis betyda att livsmedelskontrollen fungerar väl inom dessa områden. Även om livsmedelskontrollen är likvärdig inom ett visst område, såtillvida att merparten av kontrollmyndigheterna har samlats kring ett gemensamt arbetssätt, kan det ändå finnas skäl till att försöka styra kontrollen mot ett annat arbetssätt. Exempelvis kan kontrollmyndigheternas arbetssätt ge en sämre effekt i förhållande till livsmedelskontrollens övergripande mål att finna brister i efterlevnaden av lagstiftningen och säkerställa att dessa åtgärdas och inte upprepas.

Vi har inte kunnat se några effekter av Livsmedelsverkets arbete på livsmedelskontrollens likvärdighet. Detta är inte särskilt förvånande med tanke på att de insatser som kan tänkas ha mer betydande effekt på likvärdigheten fortfarande återstår att genomföra. Till dessa räknas bland annat införandet av en ny riskklassningsmodell, införandet av efterhandsdebitering och insatserna inom ramen för arbetet med God kontrollsed.

Förutom dessa större insatser vilar Livsmedelsverket arbete med att få till en ökad likvärdighet i huvudsak på två ben, nämligen uppföljning och agerande mot kontrollmyndigheter som inte fullgör sitt kontrolluppdrag samt vägledning till kontrollmyndigheterna. Vi har i denna utvärdering kunnat se

att åtminstone ett av dessa ben, uppföljningsarbetet, förmodligen har mycket begränsad effekt. Vi har också kunnat se att det finns möjlighet för Livsmedelsverket att agera kraftfullare inom detta område.

I många sammanhang har vi kunnat se att kontrollmyndigheter med små personella resurser utmärker sig. De utmärker sig negativt när Livsmedelsverket följer upp kontrollmyndigheter som inte utfört tillräckligt med kontroll. De utmärker sig också genom att personalen vid dessa myndigheter bedömer sin förmåga som lägre inom flera områden, genom att ha kortare yrkeserfarenhet samt genom att inspektörer vid små kontrollmyndigheter i lägre grad har personliga kompetensutvecklingsplaner. Många inspektörer vid dessa myndigheter arbetar dessutom en så liten del av sin tjänst med kontroll att det förmodligen är svårt att upprätthålla kompetensen. Problemet med dessa kontrollmyndigheters sårbarhet avseende personalresurser är svårt att lösa utan någon form av samverkan med andra kontrollmyndigheter. Livsmedelsverkets möjlighet att styra mot en ökad samverkan är begränsad, men ett sätt är att tydligt markera när kontrollmyndigheter inte utför sitt kontrolluppdrag i enlighet med lagstiftningen. Om en kontrollmyndighet har brustit i fullgörandet av sitt kontrolluppdrag måste Livsmedelsverket agera på ett sådant sätt att kommunala beslutsfattare blir uppmärksamma på problematiken.

I kommande rapporter inom ramen för detta regeringsuppdrag kommer vi att fortsätta att studera utvecklingen av likvärdigheten i kontrollen.

Referenser

Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – Delrapportering av utvärderingen, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2018

Effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen – En plan för utvärdering av Livsmedelsverkets insatser för en mer likvärdig livsmedelskontroll, Dnr 2017/01287, Livsmedelsverket, 2017

En anpassning av bestämmelser om kontroll i livsmedelskedjan till EU:s nya kontrollförordning, Ds 2018:41, Näringsdepartementet, 2018

Ett nationellt varningssystem om livsmedel, Livsmedelsverket, 2017

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, EGT, 2004

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, EGT, 2004

Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket, Näringsdepartementet

Förordning (EU) 2017/625 Om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel, EUT, 2017

Hantering av brister i kommunala myndigheters fullgörande av sitt kontrolluppdrag, 2017-03-24, Livsmedelsverket

Hemställan till Näringsdepartementet att utreda frågan om efterhandsdebitering, Dnr 2017/03252, Livsmedelsverket, 2017

Kompetens i kontrollen - Inventering av kontrollpersonalens behov av stöd, vägledning och utbildningsinsatser, Dnr 2020/01562, Livsmedelsverket, 2020

Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen - Livsmedelsverkets uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin, Dnr 2017/00867, Livsmedelsverket, 2020

Kontrollens roll skiljer sig mellan livsmedelsbranscherna - företagens syn på kontrollen, Thomas Ahlström, Gunilla Jansson och Susanne Sylvén, Rapport 29-2011, Livsmedelsverket, 2011

Livsmedelskontroll - avgifter och tillämpning, Andrea Femrell, Näringslivets Regelnämnd, 2013

Livsmedelskontroll – Tillämpning, klassning, avgifter och samverkan, August Liljeqvist, Näringslivets Regelnämnd, 2016

Livsmedelslag (2006:804), Näringsdepartementet

Livsmedelsverkets förtroendemätning bland livsmedelsföretag 2018 – Sammanfattade resultat, Livsmedelsverket, 2019

Rapport om Sveriges kontroll i livsmedelskedjan 2016, Livsmedelsverket m.fl., 2017

Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Livsmedelsverket inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, N2016/08014/SUN, Näringsdepartementet, 2016

Riskklassning av livsmedelsanläggningar,
<http://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/194/riskklassning-av-livsmedelsanlaggningar->,
Livsmedelsverket [2020-04-20]

Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan, Rapport 2017:9, Statskontoret, 2017

Underlag för att beräkna handläggningskostnad per timme för kommunala taxor avseende livsmedelskontroll, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), 2015

Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments, Kruger Justin, *Journal of Personality and Social Psychology* 77 (6): ss. 1121–34, 1999

Utvärdering av RG:s kompetensstöd och kommunikation inom livsmedelskontrollen, Sylvén S, Ullman A och Wennberg H, Livsmedelsverket, 2014

Why people fail to recognize their own incompetence, Dunning David, *Current Directions in Psychological Science* 12 (3): ss. 83–87, 2003

